

- 1968 The mscr in SLSA 1185 is a notebook and travel diary from 1842 and 1843. It measures ca. 12 x 14 cm and it has 128 unnumbered pages. Castrén started to write from both ends of the notebook. Where necessary, I have numbered the pages here as [1–79] from one end and as [b1–b31] from the other end of the notebook. There are 18 empty pages between the written pages. Castrén made some of the changes found in the text during his journey, others only afterwards, and it is not possible to say if the latter were made while Castrén was still in Russia or even later. Therefore, in this publication the two types of changes have not been distinguished from each other.
- 1969 Castrén analysed these place-names in his article *Anmärkingar om Savolotscheskaja Tschud*, see with commentary in Castrén 2017a: 48–88. (TS)
- 1970 Lod'ma
- 1971 och || <->
- 1972 Палозеро || ~, Pal
- 1973 Majmaksä
- 1974 In pencil in the list beginning with the word 'Majmaks'.
- 1975 Solombala

12 [Anteckningar 1842]

*Finska*¹⁹⁶⁸ *ortsnamn* *kring Archangelsk*¹⁹⁶⁹

- r. *Mudjuga* (Мудьюга) – en å 6 mil n[orr] om Arch[angelsk], som utfaller i Сухое море, en vik af Hvita hafvet. – af *muta* och *joki*. Här sades Чухны (Чухонки) hafva bott i en icke alltför aflägsen forntid.
- ✓ 1. *Kuja* (Куя), en å, litet nordligare.
- ✓ *Lapa*, nedanom Mudjuga, – en å.
- ✓ *Ishma* (Ижма) å af *Iso maa*, nedanom Lopa. Is. Syr[jänska] klippa?
- ✓ *Lodma* (Лодма)¹⁹⁷⁰, *latomaa*, å och¹⁹⁷¹ insjö, lägre ned.
- ✓ *Хаврагорье*, kauramäki, by.
- ✓ *Kegostroff* (Кѣгостровъ), käkisaari.
Kurja, flod.
- ✓ *Sumosero*.
Jura (юра), *ura*, flod.
- ✓ *Палозеро*¹⁹⁷², *Палово*, m. fl. likartade ben[ämningar]
- ✓ *Маймакс*¹⁹⁷³, *maa-maksa*, by. Ordet *maksa*[.] lefver[.] förekommer och i Arch[angelska] Ryskan. Likaså *затула*, ett skygd för vinden (tuuli), туясь (tujes) af *tuohi*, на улку, ulos etc.
- Här fångas ännu lake¹⁹⁷⁴
- Sollombull*¹⁹⁷⁵, af Lappska *suolo*.
- Waravina*, en by (Варавино), helt nära Arch[angelsk]

- ✓ *Uima*¹⁹⁷⁶, en liten å (med by), som faller ut i Dvina, ej [...] ✨ än kreaturen beqvämligen simma deröfver på bete till motsatta¹⁹⁷⁷ stranden

*Рурнаволокъ*¹⁹⁷⁸ (Пуръ наволокъ), Archangelsks fornda benämning, af *руру* (буря) – flackt ställe

Юрасъ, flod, *juuri* l. *ura*.

Sollombola, *suollo* och *pala*, saaren pala; l. *suo*, *lom-polo*.

Маймакса, налима печенка (–maksa bet[yder] i Arch[angelsk] lakens lefver).

? *Нячеры*, af *няча*, мокрая права.

? *Къхта*¹⁹⁷⁹, flod, lat, trög i sitt lopp

*Койдокуря*¹⁹⁸⁰, koito, kurja.

Ненокса, flod och by. *Nenä*, *oksa*.

Јаренга, flod. Obs. *sund*, сальма. liten vik, лакта.

Упа,

- ✨ [3] ✨ *Pertomaa*¹⁹⁸¹, pirttimaа. (Пертома)

*Maida*¹⁹⁸², *Samojednamn*¹⁹⁸³

*Лаяръка*¹⁹⁸⁴, af *laaja* (joki)

Kurostroff, kurki?

Вавчугра¹⁹⁸⁵,

I Shenkursk.

*Вага*¹⁹⁸⁶, flod, vaka.

Суланда, sula.

Сюма, sumu

*Tshatowa*¹⁹⁸⁷ (på Ryska Еремевская? деревня)

Skillinga,

Waijenga,

Tshasostroff,

*Kurgomen*¹⁹⁸⁸

1976 Uemskij

1977 *motsatta* || en

1978 Pur-Navolok

1979 Kexta

1980 Kojdokur'ja

1981 Pertominsk

1982 Majda

1983 *Samojednamn* || flod, maito (майда)

1984 Laja

1985 Vavčuga

1986 Вага || P

1987 Čamovo

1988 Kurgomen'

1989 Pirinem'
 1990 Šardonem'
 1991 Cf. Sojana
 1992 Kar'epol'e
 1993 Kuzomen'
 1994 Pokšen'ga
 1995 Kojnas
 1996 Kargopol'
 1997 Vajmuga
 1998 Solozero
 1999 Lobskoe

❖ [4] ❖

I Pinega.

Pireta, piru.

Pireniemi (Пиренеме)¹⁹⁸⁹

*Шардонеме*¹⁹⁹⁰, шардо, т (= putki (kar), тросникъ.

*Сояла*¹⁹⁹¹, Suojala af suoja.

*Karjepol'*¹⁹⁹², af karja.

Kuloja, ant[ingen] *guolle*, kala, l. *kuulu oja*

*Kusoniemi*¹⁹⁹³, Kuusiniemi.

*Покшенга*¹⁹⁹⁴, paksu jänkä

(Койниса)¹⁹⁹⁵

Юрома,

Пеца, pesä.

Sotka, faller i Kuloj.

Salosero, af sala.

❖ [5] ❖ *Kargopol'*¹⁹⁹⁶, af karhu.

Kargosero, id.

*Waimuga*¹⁹⁹⁷

*Solosero*¹⁹⁹⁸

*Lopskoje*¹⁹⁹⁹

Kuloj

Solosero

Sollombola

Jarenga

Maida

Padrokurja

Ano, båt.

Wankosero

Тэгга

Обокша

Syrj[änska]

Ѓита,

Koroksa, ?

Шеленга, шеля

Нјежта, näsa.

Kurja.

Шанј, vacker, Pinega.

Шелјенскаја Pin[ega]

Ѓубурскаја Pin[ega]

❖ [6] ❖ *Ponoj*
*Warsuga*²⁰⁰⁰, *varsa*
Umba, umpi
*Kandalaks*²⁰⁰¹
*Kieretti*²⁰⁰²; sjö.
*Panosero*²⁰⁰³.

Floder, som falla i Dvina:
 Емца, Ваймуга, Сія, Паленга²⁰⁰⁴, Пинегга, Уйма,
 Кунчукуря, Юрасъ, Маймакса, Ижма.

❖ [7] ❖ *Resan* (d. 12 November)
 Klockringen – örfilstriden – Smotritel, ett <Original> – Bemötandet på stantier.

Koskowa gora. Mironawagora, skrives Боброва
 рора. *Kurja* by och flod, mellan Archangelsk och
 Cholmogor.

*Cholmogor*²⁰⁰⁵, Ehuru jag redan på förhand blifvit
 noggrannt underrättad derom, att Cholmogor nu-
 mera eger intet qvar af sina fordna minnen, täcktes
 jag ej fara förbi denna werldsberömda ort utan att
 åtminstone taga dess läge och yttre beskaffenhet i
 ögnasigte. Ligger vid östra stranden på²⁰⁰⁶ en mils
 lång ö, som omärmas af Dvina. När man känner
 dess fordna öden, erbjuder den²⁰⁰⁷ flacka omgif-
 ningen anblicken af en förödd nejd. Man <s--> wid

❖ [8] en så namnkunnig ord fästen och höjder, ❖ natur-
 liga och konstgjorda fästen, men när man ser den
 sorgsna kalhet, så²⁰⁰⁸ långt ögat når, intages man
 nödigt af tanken²⁰⁰⁹, att <härjning> jemnat d[en]-
 na bygd. Så idylliskt det är att nödgas bana²⁰¹⁰ sig
 v<-->²⁰¹¹ genom skaror af feta kor, som <----->
 maka sig fram på gatorna, och²⁰¹² höra deras en-
 formiga melodie, känner²⁰¹³ sig likväl af denna an-
 blick ängslig till sinnet, emedan man vid Holmogor

2000 Varzuga
 2001 Kandalakša
 2002 Keret'
 2003 Fi. Paanajärvi, Ru. Panozero
 2004 Palen'ga
 2005 *Cholmogor* || ~, ligger på en
 See also *Utdrag ur Solo-
 vetska kloster-krönikan and An-
 märkningar om Savolotscheska-
 ja Tschud*, Castrén 2017a: 20–
 88.
 2006 på || af
 2007 *den flacka [...] anblicken* || 1.
 den flacka omgifningen för
 ögat || 2. den jemna skoglösa
 nejden anblicken af en || 3. den
 flacka omgifningen för ögat ||
 4. jemn for || 5. förödd n[ejd]
 2008 så || som
 2009 *tanken* || den ~
 2010 *bana* || 1. <maka> || 2. leta
 2011 v<--> genom || fram mellan
 2012 *och höra [...]* || eller att betrak-
 ta de spillande
 2013 *känner* || <vant>

- 2014 *striderop* || <-->
 2015 *en* || <->
 2016 *förflutna* || ~, samt ett par klocktorn med kanongluggar
 2017 See also below.
 In the spring of 1843 Castrén still wrote to the University Senate in Helsinki and declared himself willing to send to the University valuable archaeological artefacts, such as gold rings, found in the northern parts of the Arxangel'sk Governorate. The university was willing to receive them but Castrén had already left the region for the east. НУКА KoA minutes of the University Senate (Consistorium academicum) 30 June 1843 § 8. (TS)
 2018 Padrokur'e.
 2019 Castrén wrote an *o* above the *a*.
 2020 Castrén wrote a *я* above the *e*.
 2021 *en* [...] *staden* || *staden*
 2022 *skog* || ~ <--> – *gran*
 2023 Bjarma-/templet
 2024 Sel'gozero
 2025 Šen'ga
 2026 Pukšen'ga
 2027 Above: Jemza
 2028 Mexren'ga
 2029 Kalažma
 2030 Ken'ga
 2031 *flyter* || löper
 2032 Bystrokur'e.
 2033 Sic.
 2034 *en arm* || *floden*
 2035 Sic.

är van att tänka sig sköldars striderop²⁰¹⁴ och wapenklang. Blott en²⁰¹⁵ dunkel furuskog på en närbelägen holme erinrar om det förflutna²⁰¹⁶. Der staden förut stått, finnes nu blott en begravningsplats.²⁰¹⁷

✠ [9] ✠ Kurtsova, Katshkowo, Padrokurja²⁰¹⁸ (Курцева²⁰¹⁹, Качково, Падрокуре²⁰²⁰) voro 3 urgamla byar (af *kolma* enl. Karamsin). Namnen hafva ✠ ännu bibehållit sig. Vid *Padrakurja*, som är *Nishnej posad*, finnes begravningsplats. Man vet best[äm]dt förtälja, när en²⁰²¹ del af ? staden stått här. *Kurtsowa* är верхний позадъ, här äfven begravningsplats och några hus.

– *Kuroštroff*, här finnes tjock skog²⁰²² i midten ett tomt fält. Man förmodar, att Bjarmatemplet²⁰²³ stått här.

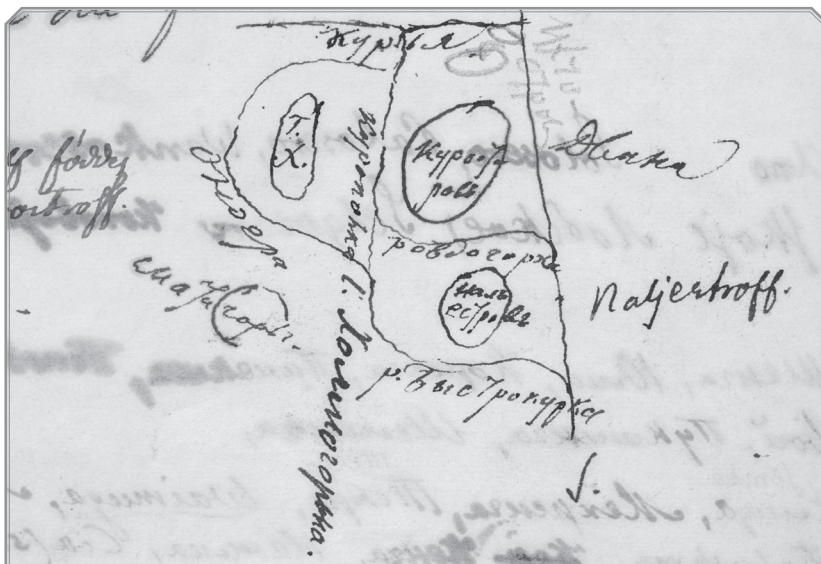
Sjöar

Ano, sjö, *Soloser*, *Paloser*, *Wankoser*, *Lopskoje* (Лобское), *Selgosero*²⁰²⁴, Ко<г>obosero

Floder

Шенга²⁰²⁵, Юма, Корокса, Пинекша, Пеповка, Повой, Пукшинга²⁰²⁶, Шеленга, Емца²⁰²⁷, Мекренга²⁰²⁸, Тёгра, *Waimuga*, М<->ласъ, *Kalashma*²⁰²⁹, Кенга²⁰³⁰, Нежда, Ся (sia), *Оногра*, Курја, Обокша,

✠ [10] ✠ Dvina flyter²⁰³¹ rakt mot norr vid Chol[mo]gor, skickar ut en arm Быстрокурка²⁰³² åt venster. Omkring en verst sydligare utgår en annan arm Равдогорка. Mellan dem ligger en ö Naljoštroff. Från Быстрогорка²⁰³³ utgår en²⁰³⁴ arm *Onogra*. Kort derefter förenar sig Быстрок[урка] med Ровдогора²⁰³⁵. Alla dessa floder falla i Куря, som kommer från väster och faller i Dvina.

Lomonosoff²⁰³⁶ föddes på Kurostroff.

Pinega faller i Dvina 18 verst nordligare.

❖ [ш] ❖ I [nne] wånare: 650; 257 borgare.

På Kurostroff en tjock furu-skog (ель), i midten en площадь, der finnas små upphöjningar och gropar, omkring 15 saschen lång och 8 bred. Ostarakt²⁰³⁷ gräswäxt i torget. Sjelfva holmen är omkr[ing] 20–25 verst lång eller 5–6 bred. Torget²⁰³⁸ var fordom större, såsom synes deraf, att smärre träd vuxit deromkring. Flere byar finnas på holmen.

Platsen har i fordna dagar varit begravningsplats.

Obs. I Ryskan änd[elsen] ская (t. ex. Товринская (деревня, волость, об<---->я)

- 2036 Mixail Vasil'evič Lomonosov (1711–1765), Russian writer and scientist, Professor of Chemistry in St Petersburg. Карпеев & al. 2011. (TS)
- 2037 Ostarakt [...] torget. || Sandjord, gräset svagt in uti, omkring starakt.
- 2038 Torget || П[лощадь]

- 2039 Toinokur'ja
 2040 Чухченема || ~ Dvinskoj Lätöpis innehåller, att Cholmogorska gebietet при Новгород Влад
 2041 Here Castrén lists the route that he followed from Arxangel'sk to Mezen'. (TS)
 2042 Ust'-Pinega at the mouth of the River Pinega, N64°8'57" E41°55'20". After leaving Ust'-Pinega Castrén partly followed the River Pinega but in places such as Palenga he also moved away from it. (TS)
 2043 Palenga at N64°10'57" E42°15'28". (TS)
 2044 Castrén means Kuzomen' at N64°16'24" E42°56'40". Cf. below. (TS)
 2045 Veškoma at N64°24'27" E43°12'8". (TS)
 2046 Jurola || Jula
 Situated at N64°33'46" E43°19'4". (TS)
 2047 The Kuloj is a river running from the north to the River Pinega. Castrén reached it somewhere north-northeast of the district town. (TS)
 2048 Lampožnja on the River Mezen' at N65°41'45" E44°20'41". (TS)

Kring Cholmogor.

Челмонта

Пингишма.

Товра.

Вавчуга

Куростровъ.

Унтостровъ.

Тоинокуря.²⁰³⁹

Тоиватово

Чубала. (palo).

Чухченеми²⁰⁴⁰

❖ [12] ❖ Elfenbens-arbeten göra bönderna kring Holm[ogor].

Om Kurostroff – se Арханг[ельская] Вѣдомость
 för 2 år tillbaka

	werst ²⁰⁴¹
Ifr[ån] Archangelsk till Cholmogor	72
Till Pinega	133.
Ifr. Cholmogor till Ust'pinega ²⁰⁴²	19.
Till P(i)lenga (Palinga) ²⁰⁴³	14.
Till Uusenga	22
Till Kuronemskaja ²⁰⁴⁴	22.
Till Weshkoma (колинская) ²⁰⁴⁵	20
Till Jurola ²⁰⁴⁶ (Юрола)	20
Till Pinega	18
	<hr/>
	135
Till Kuloj ²⁰⁴⁷	30
Till Njemjuga	43
Till Лампоженская ²⁰⁴⁸	51.
Till Mesen	18
	<hr/>
	142

❖ [13] ❖ Omkring Archangelsk och Cholmogor träffas flere Lappska physiognomier. Märkvärd[i]gt att detta undgått de lärdas uppmärksamhet.

[–] I Pinega faller en liten bäck, vid namn Tinga.

– Wid Pinega nämnas ställen, der Tshuder bott. De sägas varit återbrukad

– Гбаджъ²⁰⁴⁹, en by mellan Kusom[enskoje]²⁰⁵⁰ och Wesh[koma].

– Enl[igt] trad[ititionen] vid²⁰⁵¹ Pinega hafva Tshuder fordomtima bott i alla närv[arande] Ryska byar. Antalet af gårdar har varit ringa. I Kuromenskoje²⁰⁵² var²⁰⁵³ fordom bebott af 3 gårdar; der finnas nu trettiofem.

– Tshuderna voro rika; de hade betsel af silfver.

<Jfr.> Finska kurganer, *Arnin* haudat (ej de vid <Кисыл>)

– Waldakurja, en by, 8 verst fr. Pinega

– Wid Waldakurja finnes *kurganer* (*Jelnik* på Ryska k[al]l[a]de, granskog), Tshudernas grafvar²⁰⁵⁴ der de äfven begrafvit sina skatter. Nu äro de bevoxna med skog.

❖ [14] ❖ En kurgan nära vid staden Pinega – likt ett batterie? nu jernad, åker. Arnin hauta. Dessa Arnin haudat i Finland, monne ej g[am]la begrafningsplatser.²⁰⁵⁵

[–] Jag anmärkte, att bönderna vid Pinega hafva m[yc]k[e]t likhet med Finnar. Samma anmärknng gjord af Gorodnitsins fru²⁰⁵⁶. Tavaštl[ändska] m[enni]skor.

[–] För öfrigt folket²⁰⁵⁷ förvärfvat sig samma ryktbarhet som bönderna i Mändyharju.

2049 Gbač.

2050 Sic. This makes it likely that Castrén means Kuzomen'.

2051 vid [...] || hafva

2052 Sic.

2053 var || som

2054 grafvar || begr[afningsplats]

2055 See also *Anmärkning om Savolotscheskaja Tschud*, Castrén 2017a: 20–47.

2056 Sofija Kirillovna Gromova, alias Hedvig Sophia Lencqvist. See p. 414.

2057 folket [...] ryktbarhet || står folket i rop för dåliga seder;

- 2058 *upplöjt* || vid
 2059 This addition originally came
 18 pages later [p. 32] in the
 mscr.
 2060 *är* || *s*
 2061 Kevrola on the River Pinega
 at N63°57'17" E44°30'47". (TS)

– Wid Pinega igenkänner man lätt Finska physio-
 gnomier.

– Чyшoлa, en by nära Pinega. Här uppgifvas
 familjer, som härst[amma] från Tshuder. Äfven
 skatt. i Чyш[oлa] funnits en begravningsplats,
 och ben hafva ofta bl[ifvit] h[äri]fr[ån] uppdrag-
 na i ljust. Man berättar vidare, att en person up-
 plöjt²⁰⁵⁸ en underlig kittel, men vid fyndet blifvit
 så förskräckt, att han lupit sina färde och lemnat
 kitteln der liggande, som sedermera bl[ifvit] åter
 bet[äckt] m[e]d jord

Adde[nda]²⁰⁵⁹: När den omförmälte Ryssen plöjde
 fastnade plogen vid örat af en gryta, han hörde en
 klang af penningar, gaf till en svordom, blef för-
 skräckt, och sprang bort. Grytan sjönk för svordo-
 mens skull ned i jorden.

❖ [15] ❖ *Pinega*

922 invånare

anlagd 1780 – 390 invånare – 180 inv[ånare] i sjelf-
 va staden, de öfr[iga] *Posad*, 30 verst fr[ån] sta-
 den – 64 hus i sjelfva staden

Staden fastlades, emedan (passagen dit var svår för
 <svåra> berg) den var belägen i yttersta gränsen
 af distriktet. Kretsen k[al]l[a]d[e]s *Кеврольскии
 уездъ*. Pinega är²⁰⁶⁰ i midten af kretsen och har
 ett lämpligt läge till marknad för de kringboende
 borgare

*Kewrol*²⁰⁶¹, nu by, var fordom stad, derefter

Wongá

[–] Den 6te Dec[ember] en stor marknad med Samojed-varor.²⁰⁶²

[–] Staden oregelb[unden], 5-a 6 ordentl[iga] byggnader.

– Dotter till D[očto]r Lencqvišt – Prost i Orihwesi Gorodnitsins Fru styr staden. Hon har infört trädgårdsskötseln och potatisodlingen som bönderna ej ville gå in på, ty de <mena> att om pot[ates]²⁰⁶³ frodas, växer ej säd. De mena, att potates växa på det ställe der Judas blef hängd. Begge lyckades straxt första året. Derpå begge <--> och bönderna att så potatis. En utmärkt värdinna, kor etc. Den Finska välviljan och gästfriheten. Förstår sig på medicin. Om man gifter sig af kärlek, har man ej ledsamt.

Gorodnitsins favorit-språk: ”wie man sagt”, och längre kommer han ej.

❖ [16] ❖ Gorodnitsins fru serverade mig med Finska anrättningar Finskt smör, skorpor, vofflor²⁰⁶⁴, Finskt bröd och då hon erfarit mina svaga sidor, sände hon mig genaßt dryga anrättningar.

Jag hade recommendationer till alla Embetsmän, Prester m. m. Gorodnitsins Fru gaf mig *bättre* upplysningar, än alla andra tillsammanantagna hitintills på hela resan gifvit mig, lät uppsöka ålldriga personer, som kunde förtälja om fordna tider, samlade sjelf dylika berättelser och meddelade mig.

(Ankomsten till Pinega – bemötandet hos Gorodn[itsin] Gorodn[itsin]s Fru (beskrif[ni]ng). Till slut bör ännu anm[ärka]s, att Gorodn[itsin]s Fru är dotter till Dr Lencqvišt i Oriwesi.

Jarmarkt i Pinega 1) fr. Николаевская d. 6te Dec[ember] till d. 12, 2) från 25 Mars till den 30 m[ars], Благовѣщенская²⁰⁶⁵.

2062 These notes continue the description of Pinega above.

2063 pott.

2064 vofflor || br[öd]

2065 Annunciation Day.

- 2066 åker [...] fält || ett vidsträckt <--->
- 2067 branta || ett
- 2068 ligger || flyter
- 2069 Den östra [...] åkerfält. || På den östra breder sig ett vidsträckt fält.
- 2070 Omkring [...] grafvar || 1. Wallen är till det m[esta] || 2. Wallen har ganska branta väggar. Blott en sida är
- 2071 insjöar || 1. s[jöar] || 2. insjöar. Några tyckes vara
- 2072 nedersta || lägsta
- 2073 hög || brant
- 2074 Den || Här
- 2075 och || <->
- 2076 endast || der[ifrån]
- 2077 Nedanför || 1. S || 2. Wid
- 2078 Öfverst || Hela
- 2079 blifvit || varit
- 2080 finnes || bef[inner]
- 2081 Šardonem' is a village south-east of Kevrola at N63°54'17" E44°35'43". (TS)
- 2082 The Chuds of the mythical tales were often described as 'white-eyed'. The stories were told in a similar manner also in Western Siberia. Wikipedia: Чудь белоглазая, https://ru.wikipedia.org/wiki/Чудь_белоглазая. (TS)
- 2083 Пещера, 'cave'.
- 2084 Kulogora at N64°44'0" E43°27'37". (TS)

✠ [17] ✠ *Jordvall*

Городокъ vid Pinega.

Höjer sig lik en holme på åker²⁰⁶⁶ uppodladt fält. Är genom sitt naturliga läge tjenligt till ett fäste. Det omgifves å den norra och västra sidan af branta²⁰⁶⁷ kullar. En smal, djup dæld ligger emellan dem och vallen[.] Å södra sidan ligger²⁰⁶⁸ en vik af Pinega. Den²⁰⁶⁹ östra sidan är svagaſt, framvisar för ögat blott ett vidsträckt åkerfält. Fästet är rundt och utgör omkring 300 fot i omkrets, dess höjd synes vara omkring 30 fot. Omkring²⁰⁷⁰ vallen ligger 3 konstgjorda ganska djupa grafvar fyllda med vatten, samt tvenne insjöar²⁰⁷¹. Wallen har m[yc]k[e]t branta väggar. Den östra består af tre afsattser, den nedersta²⁰⁷² är hög²⁰⁷³, de tvenne öfversta låga. Den²⁰⁷⁴ nedersta afsattsen är mot västra sidan <lång>sluttande, och²⁰⁷⁵ endaſt²⁰⁷⁶ derifrån ✠ kan man uppſtiga på fästet. Nedanför²⁰⁷⁷ den befinnes en af de konstgjorda grafvarna. Öfverſt²⁰⁷⁸ är kullen odlad till ett åkerfält.

Traditionen förmåler, att den blifvit²⁰⁷⁹ gjord af Tshuder, men inga minnen för öfrigt äro dervid fästade.

Invid jordwallen finnes²⁰⁸⁰ en by, benämnd *Liewa* Левая *Murga*.

Murga k[al]l[a]s här i nejden *gropar* af alla slag.

I Шардонеми²⁰⁸¹ lefver en bonde Чудиновъ, som härſt[ammar] från Tshuder. Hans ögon äro m[yc]-k[e]t ljusa²⁰⁸² och han talar ej ren Ryska.

Пещеры²⁰⁸³ vid byn Kulogra²⁰⁸⁴, 4 verſt fr Pinega, de äro så ſtora, att en m[enni]sk[a] kan gå deri. De brukas af bönder i ſt[ället] för källare. En hund släpptes deri, kom ej tillb[aka].

I Чушала²⁰⁸⁵ ock en Tshudisk familj.

I Shenkursk²⁰⁸⁶ likaså en familj.

❖ [19] ❖ Novgoroderne invandrade i skaror och fördrefvo Tshuderne (Siriäner²⁰⁸⁷) i morassiga och skogiga nejder.²⁰⁸⁸

– I²⁰⁸⁹ городокъ hafva Tsh[uderne] begrafvit sina skatter. Der har man ock funnit ett gyllne armband.

– Vid byn *Verkola*, 180 verst från Pinega upp för elfven har man gjort en jordfynd af tusen kopek-*st[ycken]* hvar <[a]f> <jag> eger n[å]gra.²⁰⁹⁰

– Det berättas, att Tshud[erne] begrofvos på högt belägna ställen²⁰⁹¹

– Enligt trad[itionen] blefvo Sirjänerne från Pinegska trakten fördrifna till *Njuktsha* (Нюхча)²⁰⁹², den sista vološt i Pinegska kretsen åt Jarenska kretsen i Guvern[ementet] *Vologda*, der Sir[jän-ska] <st.> vidtager

❖ [20] ❖ När Novgoroderne kommo till Kewrol togo Sirj[änerne] till flykten och tågade 80²⁰⁹³ verst ditom *Njukts[h]a*, der Sirj[äner] ännu finnas.

Mynt:

1 Alex алекс Michail МИХАИЛ Den tredje raden oläslig ²⁰⁹⁴	} På ena sidan
--	----------------

På andra sidan²⁰⁹⁵

2. К<I>KHS
ХАИЛ²⁰⁹⁶

2085 Čušela at the Pinega at N64°35'9" E43°21'41". (TS)

2086 Šenkursk is situated on the River Vaga at N62°6'6" E42°54'28". (TS)

2087 *Siriäner* || <-->

2088 This tradition refers to the Middle Ages, when Russian expansion from the south-west reached the northern areas. An overview, see Saarikivi 2006: 26–38, 296. (TS)

2089 I || På

2090 Verkola is on the River Pinega at N63°47'47" E45°9'39". Castrén seems to connect the kopecks to the mythical Chuds, but they are, of course, of more modern origin. See Castrén's description of the coins below. (TS)

2091 Castrén repeats this tradition in connection with his archaeological work in Siberia. See p. 748 in this volume and the article *Om kurganer..*, Castrén 2017a: 89–105. (TS)

2092 Njuxča is situated at ca. N63°26' E43°33'. (TS)

2093 *80 verst [...]* || till *Njuktsha*

2094 This coin is from the reign of Aleksej Mixajlovič (1645–1676), the whole text probably approximately: ЦРЬ І ВЕЛ/ИКИ КНЯСЬ/ЯЛЕКСТІ/МІХЯІЛОВ/ІЧЬ ВСЕЯ/РУСИ. Docent Tuukka Talvio's email to the editor, 22 Aug. 2016. (TS)

2095 Castrén did not describe the reverse face of the coin.

2096 Probably from the reign of Mixail Fedorovič 1613–1645. Doc. Tuukka Talvio's email to the editor, 22 Aug. 2016.

- 2097 Probably from the reign of Mixail Fedorovič 1613–1645. Doc. Tuukka Talvio's email to the editor, 22 Aug. 2016.
- 2098 This text upside down at the lower edge of the page.
- 2099 Lieutenant Jakob Henrik Boisman (1786–1873) and his wife Klara Johanna Fredrika Silfversvan (1791–1872) from Holma in Orivesi. The Silfversvans were of nobility but the Boismans were priests and also officers. Their connection with the Lencqvists remains unresolved. Berg-holm 1901: 157. (TS)
- 2100 *by* || ~, соколь фӕgel
- 2101 *Олькинская*. || ~ olka
Olkino
- 2102 *Вовыкино*
- 2103 *Maletino*

3. Oläslig Slavonska.

4 D[it]o

5. De två första raderna oläsliga
Den tredje: Mixa²⁰⁹⁷

Hedvig²⁰⁹⁸ Sofia Lenqvist (Eric Lenqvist) Софiа Кириловна Громовъ. Silfversvan och Boisman²⁰⁹⁹ (Tante på Holma i Orihwesi).

❖ [21] ❖

Bya namn.

Сояла (Suojala), приходъ Suoja
Ревошурская, by. Repo
Сурминская, by Surma
(Соколовская, by²¹⁰⁰).
Тѣминская, by.
Тюряшинская, id[em]
Хедоровская. Keto rova
Шанегорская. Шанj, vacker
Шулонемская Sulo niemi
Лейбонеми (Leiboniemi) Leipä
Л<a>ревская,
Maltasovskaја.
Марьегорская (Berget Marje Марьина гора)
Наволокъ Юрьевъ.
Олькинская.²¹⁰¹

❖ [22] ❖

Ревпольская,
Сонпольская.
Телеверовская.
Шельенская.
Кузнечевское общество, селение.
Бовыкинская.²¹⁰²
Малетинская.²¹⁰³

- ✕ Чушелская (Чушела) ✓
- ✕ Чушепалская (-pala) Palo.
- Вешконемская (Вёшкома) ✓ ?
- Каргонемская. Karhu niemi
- Окатовская.
- Пепинская.²¹⁰⁴
- Юролькое селение (Юрола)

Гбачевская (Гбачь)
Кузонемская. Kuusi niemi

☞ [23] ☞ Л<су>новская.

? Чугмая.

Верхнопаленское селение²¹⁰⁵
Нижнопаленская.
Угзенская.²¹⁰⁶
Карьеполское селение.
Совполская.²¹⁰⁷
Малонемнюская²¹⁰⁸ I. Чижгорская.²¹⁰⁹

Херпольская.
Айногорская.
Власьевская.
Тупиковская
Юрьевская.
Скропотовская.
Сивазгорская (siewä)
Друневская (neva)
Корзинская (Корзина k[al]las en af rötter (корень <-----> <korej>).

☞ [24] ☞ Курахтинская (Kura, ahdet)

Мелеговская.
Осташевская.
Ярушевская.
Якушевская.
Биричевская.
Ортевская.

- 2104 Pepino
- 2105 Verhopadenskoie selenie
- 2106 Ugzen'ga
- 2107 Sovpol'e
- 2108 Малонемнюская || Мало-
немскомъ
- 2109 Čižgora

2110 Kotoši
 2111 Šejmogory
 2112 Vixtovo
 2113 Letopala
 2114 Paхurovo
 2115 Kučkas
 2116 Njuxča

Олоковская.
 Андгорская.
 Чусовская.
 Гоголевская.
 Котошинская.²¹¹⁰
 Митуринская.
 Оксовская.
 Пытковская.

Кочумская (кочую)
 Курская
 Пиринемская (# ругу)
 Пурская.

❖ [25] ❖ Шеймогорская.²¹¹¹
 Шетогорская.

Юбирская.
 Вихтовская.²¹¹²
 Валтегорская (valta)
 Печьгорская.
 Почизерская.
 Торонемская (tora).

Летопалская.²¹¹³
 Касконемская (kaski)
 Лавелс[к]ая (Лавела)
 Олькинская
 Ръшитцо
 Засурская.
 Пиндерская.
 Поганосурская.

❖ [26] ❖ Пахуровская.²¹¹⁴
 Шулонемская.
 Исиднемская.
 Кучкаская.²¹¹⁵
 Тимошинская (Нюхченская)²¹¹⁶

❖ [27] ❖ Klädedrägten har <-----> öfverensst[ämmelse] med Finska och <--> matlagningen²¹¹⁷

Finsk, egen hästras, stark, den Mesenska rasen²¹¹⁸.

Finska anrättningar – ej piroger, gröt som i Finland, kornbröd från egen åker bakas som i Finland. Till Jul bakas ej surt, utan sött kornbröd. Man kokar öl till prasnika (få ej i Ryssland), kokar det i stora grytor (ej i ugn); ölet²¹¹⁹ dylikt som i Finland (ej <опара>²¹²⁰)

I Shenkursk m[ån]ga²¹²¹ trad[itioner], Finska drägter, Finska mössor (pata-lakki). Man tycker sig vara i Finland. Så och vid Pinega.

M[ån]ga bönder bära tröjor (i s[ynner]het i Shenkursk) under kaftan.

Tshuderna hafva brännt Johannis eldar.

Qvinno-mössor likna mera Finska än Ryska.

❖ [28] ❖ Skjortor brukas med kragor, ej som Ryssarne.

Grytorna äro gjorda accurat som i Finland, äro gjorda af malm. (Ryssarnes små af koppar) –

*Kornmjölsgröt*²¹²² med *silmä*²¹²³ och mjölk.²¹²⁴

Wanlig rätt *velling*²¹²⁵ alldeles som i Finland. Ej Ryssar le deråt.

Ryssarna kunna ej lefva utan kött. Här är det sällsynt. Utan²¹²⁶ Salt fisk kunna²¹²⁷ de ej lefva.

De hata *Maskali* (Stor-Ryssar) och hålla sig för ett från²¹²⁸ Ryssar alldeles skildt folk.

2117 *matlagningen* || ~ är alld[eles]

2118 *rasen* || krets[en]

2119 *ölet* || Ryssar

2120 <onaza> || <при>

Possibly meaning *onapa*, 'starter dough'.

2121 *mga* || <-->

2122 *Kornmjölsgröt* || Korng[röt]

2123 *Silmä* means here a a dab ('eye') of butter in a plate of porridge. (TS)

2124 *mjölk*. || Egentl[igen] R[ysk]

2125 *velling* || ~. Ry

2126 *Utan Salt* || Salt

2127 *kunna* || <-->

2128 *från [...]* || skildt

- 2129 *deraf* || ~ De b
 2130 *åker* || fält
 2131 *ryssjor* || Rys
 2132 Castrén originally made an addition explaining the pot found while ploughing a field here, but it was moved to the page where the issue is explained further (p. 618).
 2133 *Landtmanna* || idog[h_{et}]

☞ [31] De älska rofvor, steka i ugn, ☞ som Finnar. Ryssar veta ej *deraf*.²¹²⁹

De odla *kaski*. Är åkern jorden god, brännas rötterna andra året, göra det sedan till åker²¹³⁰.

– I Pinega pator, ställas ryssjor²¹³¹, äfven not, alldeles lika med de Finska – dragas icke.

– Här älskar man boskapsskötsel.

– Hufvudrätterna äro saltfisk, gröt och mjölkvälling.

– Midsommar-eldar och tjär-tunnor, springa öfver elden.

☞ [32] – Midsommar-festen k[al]l[a]s här Иванова кутала. Man badar då liks[om] i ☞ Finland. Flickorna gå i floden[,] kasta qvasten öfver hufvudet i floden och der de stadna, der blifva de gifta. Så och i Finland.²¹³²

– Tava_{st}ländska hästar.

– Långsamhet, betänklighet, ej detta lif och d[en]-na rörlighet. Man mötes på vägen man betänker sig, tar sig bak örat, makar sig småningom. Svär ej väsnas ej.

– Naturen enahanda – skogig nejd – såtor, <veds-rofvor > i skogen, spår af Landtmanna²¹³³ idoghet –

– Boskapsskötseln florerar, åker brukas.

☞ [33] ☞ Enl[igt] teorien böra Finnarne hafva älskat d[en]-na nejd.

– *Taibal*, бдагополучный gaibal

— Pertor brännas i pihti.²¹³⁴

☞ [29] ☞ — Wid floden *Pishma*, som faller i Petshora²¹³⁵, finnas spår af Tshuders hus.

— Dessa Tshuder skiljas uttryckligen från Karelare. De blefvo efter Ryssarnes ankomst med dem uppblandade.

— Tshuderne hade i Kolmogor sin egen Knäs.

— Flere underjordiska gångar²¹³⁶ – пещеры²¹³⁷ vid floden Pinega, omkr[ing] 100 verst från Kolmogor – Tshuder bodde i dem. D[en]na tradition härrör af sagan, att de med sina skatter gått in i jorden, d. ä. gömt sig undan.

☞ [30] ☞ Chabarow och Sumorokoff i Puštosersk härstamma från Tshuder.

— I Schenkursk brännes kaski²¹³⁸ [u]tomordentligt²¹³⁹, långt ifrån byn. Qvištarna brännes andra²¹⁴⁰ året, då de bl[ifvit] torra.

☞ [34] ☞

*Cholmogor*²¹⁴¹

Enl[igt] Müller²¹⁴² hette Kolmogor²¹⁴³ först Holmgrad (Голмградъ), utbreddes d[er]ifr[ån] ända till Novgorod, som fordom k[al]l[a]des m[e]d s[am]ma namn.

Холмогоры, emedan nejden består af холмы²¹⁴⁴ (kullar) och горы²¹⁴⁵.

Холмогардъ af г[ородъ] холмовъ (островъ) гардія правителство, правителственный городъ.!

Cholmogor nämnes första g[ån]gen 1401 under sista²¹⁴⁶ Novgorodska sammansvärjningen under

2134 A burning shingle giving light to a room was usually held in a special metal clamp (Fi. *pärepшти, pihti*) either on the wall or standing on the table or the floor. It was widely known. Vuorela 1975: 321–322. (TS)

2135 The River Pižma runs into the River Pečora from the left at a point 419 km from the mouth of the latter. (TS)

2136 *gångar* || ~ vid

2137 Пещера = cave.

2138 Slash-and-burn cultivation.

2139 Mscr: otomordentligt

2140 *andra* || ej

2141 See also above in these notes.

2142 Ferdinand Heinrich Müller and especially his work *Der Ugrische Volksstamm, oder Untersuchungen über die Ländergebiete am Ural und am Kaukasus in historischer, geographischer und ethnographischer Beziehung* (1837) is meant here. (TS)

2143 *Kolmogor* || Holmgard

2144 холмы || holmar

2145 горы || ~ (b

2146 *sista Novgorodska* || Novgorodska

- 2147 <--> || i <-->
 2148 ”Одолыта öfvervunnen ||
 Одолыта
 2149 Vasilij I Dmitrievič (1371–1425), Grand Prince of Moscow in 1389–1425. Nenonen – Teerijoki 1998: 1141. (TS)

Марѣа посадица <-->²¹⁴⁷ Двинской Лѣтописецъ: «Одолыта²¹⁴⁸ öfvervunnen полки Великаго князя и убита множество Двинянь и Заволочанъ, а инный истопота (dränkt), а князь ихъ раненъ, кинулся въ лотку и убѣжалъ на *Холмогоры*, многихъ руками изымата, потомъ и грады ихъ взята, и приведота, землю ту всю подъ Великаго Князя (d. ä. Moskowska Knäsen Vasilej Dimitrievitsch²¹⁴⁹).

Novgorodska Biskopen Ioanns bref, så lydande:

✠ [35] ✠

[”]Благослови Архиэпископъ Новгородскій Иоаннъ Владика у Св. Михаила вседневную службу, и благослови Игуменскомъ Луку къ Св. Михаилу, и буди милость Божія и Святыя Софіи и Святаго Михаила на посадникахъ Двинскихъ, и на Двинскихъ боярахъ Нрвгородскихъ, на владичнѣ Намѣстникѣ, на Купечкомъ сторона с<-->ѣ и на всѣхъ Купцахъ Новгородскихъ и Заволоческихъ и на Игуменахъ, и на попѣхъ, и на всемъ причты церковномъ, и на соцкомъ, и на в[с]ѣхъ Крестьянахъ отъ Емцы и до моря, что с<a>тъ потребовали милости Божіей Св. Михаилу вседневную службу и Вы быти мои почтитесь о милостынѣ къ Св. Михаилу, и къ Игумену, и ко всему стаду. А ты Игуменъ съ соборомъ и со стадамъ Св. Михаила, Бога моли за всѣхъ крестьянъ, и буди милость Божія, Св. Софіи и Св. Михаила, на всѣхъ Крестьянахъ, и <--> владычне благословскія Иоанново.”

Novgorods²¹⁵⁰ Lätopicets angifver tre Erkebiskopar i g[am]la Stornovgorodska Eparchien med namnet Ioann. Den första vigd till Erkeb[iskop] 1140, † 1160, den andra utn[ämnd]²¹⁵¹ till Biskop 1155 till 1186. Den tredje bl[ef] Biskop 1386 till 1414. Documentet saknar åratals och datum, man vet ej af hvem.

Alla äldre documenter förstördes genom Archang[elska] branden 1738, 26 Nov[em]b[er]. Dit hade archivets från Cholm[ogor] bl[ifvit] flyttat 1723 vid flyttandet af den första <Arch.>-Magistrat.

☞ [36] ☞ De första invånare vid Dvina utgjordes af den utaf Nestor så kallade *Саволоцкая Чудь*, s[amman]-blandad med Ryska Coloniister – Nestor²¹⁵² räknar dessa Tshuder bland de under Novgorodska Slaväner underkufvade och skattskyldiga folk under Ruriks tid (868). Dessa Tshuder lydde sedan under Novgorod. Tshuderna antogo Christendomen i 11te århundrade från Novgoroderna.²¹⁵³

Novgorod styrde det Tshudiska folket genom de så kallade Двинские посадники och Новгородские бояры. Hvar dessa styresmän bodde är osäkert, men deras vicarier voro bosatta i byarna Матигори²¹⁵⁴ och Ухтоостровъ. (Enl[igt] Ioann; om Холмог[or] nämnes ej).

– I Ioanns bref nämnas Novgorodska och Savolotska купчи. De förra sannolikt гости, komna²¹⁵⁵ för att handla, de sednare här bosatta. Man tror, att de sednare bodde i de urgamla byarna Курцево, Качкова, Падрокурья.

Belägenhet. Cholm[ogor] på en ö i Dvina 112 verst fr[ån] Hv[ita] hafvet, 72 fr. Arch[angelsk.] Ön är omkr[ing] 5 verst lång, 2½ bred. Vid Cholm[ogor] ligga fyra större öar – Куростровъ, Нальостр[овъ] på västra sidan, Ухтоостр[овъ] och Чухченемскій på östra –

- 2150 *Novgorods* || Novgorodska
 2151 *utn.* || från 1165 till
 2152 *Nestor* || 1. Kal || 2. O
 2153 See also *Anmärkingar om Savolotscheskaja Tschud*, Cast-rén 2017a: 48–88.
 2154 *Mamuzopu* || <->
 2155 *komna* || d[e]

- 2156 *omkr. [---] Söder* || Söder
 2157 Vavčuga is on the River Dvina at N64°13'51" E41°55'42". (TS)
 2158 *Холмогорский* || Ch
 2159 This text upside down at the lower part of the page.
 2160 *döda* || lik
 2161 *handel* || 1. handel, so<-> || 2. <-> <->
 2162 (*sannolikt*) || (sannolikt hamn)
 2163 Ivan III Vasil'evič (1440–1505), Grand Prince of Moscow in 1462–1505. Nenonen – Teerijoki 1998: 844. (TS)
 2164 *Новохолмогоръ* || Novo[holmogor]
 2165 *hafva* || sägas
 2166 *och [...]* || och hans farfar säges varit Tshud,
 2167 *beskrifver* || är

Floder.

◆ [37] ◆ Berg: Omkr[ing] 2 veršt fr[ån] Onogra ett högt berg m[e]d by Матигоры. omkr[ing]²¹⁵⁶ 5 veršt Söder om Курополька står vid Dvinas västra arm på ett högt berg byн Быстрокурья midt emot Naljoströff. Ровдина, berg och by – Вавчуга på berg.

– Man tror, att en fästning, городище funnits i Kurtsevka posaden och i byn Vavtsuga²¹⁵⁷.

– Холмогорский²¹⁵⁸ и Важеский Эпископъ

Åkerbruk²¹⁵⁹ och boskapsskötsel. Förfarna i smide och all хитрость. I besittn[in]g af guld och silfver, som de nedgrävt i jorden – elden – Bygt sina gårdar på högt belägna ställen. Begravvit sina döda²¹⁶⁰ likaså.

◆ [39] ◆

Arch[angelsk]

Fordom *Purnavolok*. Här stod förrut ett gammalt kloster. Orsaken till dess anläggning skall varit ställets fördelaktiga läge för handel²¹⁶¹ med utlänningar (sannolikt)²¹⁶² dess goda hamn. Grundlagd 1504 på befallning af Iwan Vasilj[ewitsch] П²¹⁶³. Staden k[al]l[a]d[e]s först Новохолмогоръ²¹⁶⁴ ända till 1610[.]

◆ [40] ◆ Traditionen om Чудерна går blott ett par secler tillbaka. Så hafva²¹⁶⁵ Mesens Invånare för omkring 2^{ne} secler tillb[aka] hafva invandrat från Novgorod och enl[igt] trad[it]ionen funnos här vid den tiden Tshuder. En bonde i Pinega <-----> talar än bruten Ryska och²¹⁶⁶ det i jorden funna myntet beskrifver²¹⁶⁷ sig från Alexej Mich[ailowitsch] tid.

❖ [41] ❖ I Чу<ы>детала (by) 140 verst från Mesen bodde Tshuder, funnos spår af deras boningar, gjorda af sten eller träd, betäckta med jord. De hade ej renar, men förde dock ett nomadis[erande] fiskare- och jägare-lif.

I Pustosersk finnas ock dylika.

De blefvo Ryssar och samojeder.

❖ [42] ❖ *Mesen*

*På*²¹⁶⁸ *Kaninska och Tim[anska] t[undro]r*

*Svina*²¹⁶⁹, *Kan[in] fl[od]*

Ota, Häeta чумице.

*Wisas Saambijaha*²¹⁷⁰

Kija

*Wolonga Häeydi*²¹⁷¹

Jugorowo

Pjosja, Pearti

*Pessanka*²¹⁷², *hoojaha*²¹⁷³.

Judgij

Soima, *Tovutah*²¹⁷⁴.

Pätowa, sjö

❖ [43] ❖ Till Семжа kommo Ryssar från Moskva och köpte stället.

— I Mesen kallas sund шаръ.

— (Dubbel)²¹⁷⁵ trad[ititioner] om Tshudernas försvinnande: bortträngde till skogiga trakter eller assimilerade af Ryssarne.

2168 The list is upside down beginning from the lower edge of the page.

2169 On S, Castrén wrote a III without striking out S.

2170 Ending with *яха*, 'river'. The beginning is probably related to verb *самбӓ-*, 1) 'to be able to talk with the soul of a deceased or accompany the soul to the underworld (referring to a shaman); 2) 'to be a shaman'. (TaS)

2171 Possibly from the word *хэды*, 'rib, edge'. (TaS)

2172 On ss, Castrén wrote *tsch* without string out ss.

2173 *Хо яха*, 'Birch river'. (TaS)

2174 Possibly the Western Tundra Nenets dialect word *Товота*, elsewhere *Тоёма*, perfect participle of the verb *моёуь*, 'to use something instead of a blanket'. (TaS)

2175 (Dubbel) || De

- 2176 Azapo'e
 2177 Баповская || Бановская И
 2178 Bereznik
 2179 Dorogorskoe
 2180 Лобановская || ? Лобано-
 в<--->й
 2181 Lampožnja
 2182 Cf. Čulasa
 2183 Uščel'e

❖ [45] ❖ *Mesenska kretsen.*

1. Жердская волость

- ✓ Азапольская Asu²¹⁷⁶
 Боровая.
 Выченская.
 ? Баповская²¹⁷⁷.
 Больше березницкая.²¹⁷⁸
 Дорогорская.²¹⁷⁹
 Жердская.
 Жукогорская.
 Закакурская.
 Заозерская.
 Игумновская.
 Киможенская.
 Килецкая.
 Косминъ (городокъ).
 Лобановская²¹⁸⁰.
 ✓ Лампоженская.²¹⁸¹
 ? Мойтевская.
 Малоберезницкая.

❖ [46] ❖ Русольская.

- Смоленская.
 ? Селищенская.
 Холмогорская.
 Чулащельская.²¹⁸²
 Ущельская (пустынь)²¹⁸³

Олемскаго селенія

- Олемская.
 Рецельская.
 Кебская.

III. Устцылмской Волости.

Устцылмской Слободки 802–873²¹⁸⁴.

Великопоженский скитъ 6–9

? Гарева. Гаревой 93–10.

Верховская.²¹⁸⁵ 7–8

Загривочная 104–100.

Кривошежская 7–8

Паровая²¹⁸⁶ 93–113.? Сергievoшежская²¹⁸⁷ 58–69

Унжная 116–147

[47] Хабарицкая 29–24

? Устьпелская.

Чуркинская 19–12.

Устьцелемская.

Ижемской Волости.

Брикаланская. I Брикинская 73–69.
I Кычкарская²¹⁸⁸? Болшепо- } Дьюрская Dijur²¹⁸⁹
нев<->ская. } (holmens <----->)²¹⁹⁰ 43–60.
Устьухтын- }
ская.²¹⁹¹

Галовая. Galpih (Gabriels son) 33–40.

Дивожская. Divöж (holmens sva<ns>) 56–56.

Злобская. Zlobah 156–175

Картаюлская²¹⁹². Kartajuol²¹⁹³ 47–55 (juol, bäck[])Кедвавомская. Kedvavom, af Kedva,
en flod, och wom, mun, mynning²¹⁹⁴ 36–46

Красноборская. (Miča jag[]) 145–160.

Ижемская. Iiswa 526–556.

Кельчиюрская²¹⁹⁵. Kelčijur,
сороги (särki) голова 28–31.{ Колвинская 33–34.
Самоедская

Ластинская. (Lašta) 141–142.

Могченская. Могча 504–539.

2184 The numbers of inhabitants
in different villages, men –
women.

2185 Verxovskij

2186 Above *o*, Castrén wrote *e* with-
out striking out *o*.2187 *Сергievoшежская* || Сергиво-
щельская2188 Castrén has added the two
latter names afterwards.

2189 Dijur

2190 The names written in the
Latin alphabet were added af-
terwards, probably in Cast-
rén's own hand.

2191 Ust'-Uhta

2192 *Картаюлская* || ? ~

2193 Kartaël'

2194 At present, there is no settled
location at the mouth of the
River Kedva. (TS)2195 *Кельчиюрская* || Коль-
чимагорская

2196 Мошюская || ? ~
 2197 Nerica
 2198 Сизябская || ? ~
 2199 Sizjabsk
 2200 Ust'-Ižma
 2201 Ust'-Kožva
 2202 Щельяюрская || ? ~
 2203 Великовысочная || Велико-
 выюченская
 2204 Pulema

☞ [48] ☞ Гальская (Гамская) (*Gam*) 183-210.
 Мошюская²¹⁹⁶. Кулым kk, af Sirj[änska]
 vološten, men floden dv. heter Мошјuh. 104-127.
 Нерицкая. Nieridžj.²¹⁹⁷ 110-110
 Пустозерская. 10-10.
 Поромовская Poromos 33-33.
 Сизябская²¹⁹⁸. Быв, (ыырза,
 bebyggare).²¹⁹⁹ 604-655.
 Устьжемская. (Uštjä)²²⁰⁰ 52-56.
 Устькожвинская.²²⁰¹ Кожва (flod) vom 65-60.
 Щельяюрская²²⁰². Щелјajur 92-120.

V. (Устинская) Телвиская волость.

Пустозерского селения

Андревская. 46-48
 Бѣдовская. 45-49
 Великовысочная²²⁰³. 178-183.
 Голубковская 15-30
 Екушенская. 30-27.
 Куйская. 68-75.
 Лабоская. 61-73
 Макаровская. 29-26.
 Нoryгинская. 76-93.
 ☞ [49] ☞ Никитцинская. 60-58.
 Оксинская. 87-95.
 Пустозерская. 58-65.
 Поселовская. 37-41
 Пылемская.²²⁰⁴ 6-11
 Сопочная. 37-49.
 Тельвисочная 63-67
 Устинская. 83-88.

VI. Долгощельской²²⁰⁵ Волости.

Долгощельская слободка. ²²⁰⁶	201–254.
Сынская деревня.	56–75
Семежское (усолье) Семжа.	44–51.
Живущие селениями между рѣками Важарой, Омой и Снопой.	18–16.

VII. Вожгорской Волости

Бѣлощельская ²²⁰⁷	122–127.
Вожгорская. ²²⁰⁸	211–220.
Засульская. ²²⁰⁹	197–203.
Койнайская ²²¹⁰	164–165
Лѣбская ²²¹¹	77–76.
❖ [50] ❖ Латюгская. ²²¹²	103–102.
Малопыская.	18–22.
Чуркинская ²²¹³ .	5
Небская.	18–32.
Палащельская ²²¹⁴	92–84.
Пыское селение	103–123.
Политовское.	20–29.
<П>атрановская ²²¹⁵ .	18–24.
Родомская ²²¹⁶ .	57–57
Устькымская ²²¹⁷ .	59–54.
Чучепалская.	99–105
Цѣногорская ²²¹⁸ .	129–179
Живущие селениями по Печерской рѣкѣ	

Djedjina, täti.

2205 Долгощельской Долгощеньской
2206 Dolgoščel'e
2207 Beloščel'e
2208 Vožgora
2209 Zasuľe
2210 Above o, Castrén wrote a, without striking out o. Kojnas
2211 Above ъ, Castrén wrote e, without striking out ъ.
2212 Latjuga
2213 Чуркинская ? ~
2214 Paloščel'skoe
2215 Or Татрановская <П>атрановская ? ~
2216 Родомская Ro[domskaja] Rodoma
2217 Устькымская Устьнымская Ust'-Кума
2218 Цѣногорская Ценогорская Cenogora

- 2219 *нарядный* || ~, vacker
 2220 Castrén marked an accent over both vowels in turn and struck out both of them.
 2221 *Вачегу* || В<-->
 There was an accent above the *a*, which Castrén had struck out.
 2222 *Sirj. öde-väg* || 1. *skogsväg*, spång, mossa med liten skog. || *Sirj. biwäg*
 2223 *ett mål* || appetit
 2224 *stark* || <--->
 2225 *Кочамъ* || Кочемъ
 2226 *заливъ* || проливъ
 2227 *vik* || sund

❖ [51] ❖

Provincial-ord i Mesen.

- ✓ *Бажоный*, smekord (голубчикъ).
 ✓✓ *Баска́* (ый), adj[ektiv] *нарядный*²²¹⁹.
 ✓✓ *Бакíлыи*, storstöflor *Sirj[änska]*
 ✓✓ *Батосъ*²²²⁰, staf (палка) *Sirjänska* *Batäg*
 ✓ (*Бъли*, arsenik.)
 ✓ *Бъднился*, gjorde (visade) sig fattig.
 ✓ *Вáриги*, ullwantar. Ej
 ✓✓ *Вачегу*²²²¹, handskar af skinn. *Sirj[änska]*
Вéресъ, en träd (можиньникъ) Ej
 ✗ *Виска*, bäck (ручей) från insjö *Sirj[änska]*
 истокъ
 ✓ *Вица*, vitsa (spö) *Finska*
 ✗ ✓ *Вóрга* (vorga), *Sirj[änska]*, öde-väg²²²²
 (t. ex. på <lunden>.)
 ✓ *Выть* vuitj, ett²²²³ mål, så m[yc]k[e]t en m[en-
 ni]ska mäktar äta. *Sirj[änska]*.
 ✓✓ *Гльзка*, stycke (kусочикъ). *Sirj[änska]*.
Дедúна, täti, tётка. *Tiot* *Sirj[änska]*.
 (✗ ✓✓ *Доръ*), genomflottigt (fett) kött. *Sirj[än-
 ska]* сало. *Dör*, жиръ.
 ✗ ✓✓ *Дресва*, толченый каменъ, kisel-sten) *Sirj[än-
 ska]*.
 ❖ [52] ❖ *Дюжи́и*, stark²²²⁴.
Хостъ, fångst (итти въ хостъ, gå på fångst)
Кавышь, liten and.
 ✓ *Канатся*, be, bedja, просить.
 ✓ *Калыпъ*, form att gjuta kulor uti.
 ✓✓ *Калтусъ*, backe på en mosse *Sirj[änska]*.
 ✓ *Калги*, kallhu, skida utan skinn.
 ✓ *Камысъ*, renbenlingar utan hår.
 ✓✓ *Киса*, rensel af skinn. *Sirj[änska]*.
 ✓✓ *Кичига*, en maschin att tröska bröd. *Sirj[änska]*.
*Кочамъ*²²²⁵, århake (i båt)
 ✓✓ *Кубъ*, der Topf, горшекъ, stor gryta. *Sirj[änska]*.
 ✓✓ *Кумка*, kopp (the-kopp) *Sirj[änska]*.
 ✓✓ *Курья*, заливъ²²²⁶, vik²²²⁷. *Sirj[änska]*.

Кутъ, knut, på inre sidan, u[gn]shörn²²²⁸.

*Лона*²²²⁹, förra året.

Лопатиня, klädebonad. *Lopatinja*, gammalt plagg.²²³⁰

❖ [53] ❖ ✓✓ *Луда*, sten under vatten på Ryska: полуда. Qvicksilfver (under spegeln)

Межень, (Meshenj), равноденствие

✓ *Мъсто*, sofställe, sia.

✓ *Мешень*²²³¹, mål, уѣли. Sirj[änska].

Конъ, расъ *Наконъ*,²²³² одинъ разъ

✓✓ *Нерна*, hyljet, skäl, тюлень. Sirj[änska].

Новый, 1) ny, 2) *loinen*.

Ныласъ, тонкий ледъ, *glatt*.

✓✓ *Няша*, våt, mjuk, kal jord, *илъ*. Sirj[änska].

Обмъненился, ошабся.

Кутать, täck.

✓✓ *Ошкуй*, бѣлый медвѣдъ. *Ошку*, björnhud.

Тожня, stöflor utan skaft.

*Раушка*²²³³, (benrangel), mager.

❖ [54] ❖ *Релка*, ett högt ställe, som ej öfversvämmas af vårfloden.

✓✓ *Ропакъ*, sönderstyckad is, Sirj[änska] (оврагъ, ett däl emellan berg)

Слудъ, skaga. Слусъ.

Сусломъ, die Garbe.

✓ *Сувой*, farvatten, djupt ställe, syvä. Sirj[änska]?
Suvoj, farvatten, глубина.

✓ *Торокъ*, выкоръ.

✓✓ *Туесъ* Sirj[änska]

✓✓ *Улова*, vattenhvirfvel, Sirj[änska]?²²³⁴ Ej

Утилга, hyljet af honsl[ä]g[t]et.

✓✓ *Урасъ*, svullnad. Sirj[änska]?

✓✓ *Шаръ*, Sirj[änska] проливъ. sund

✓ *Шашга*, bröd.

✓✓ *Шуга*, snö, s[amman]frusen med is. Sirj[änska]
Щ.

✓✓ *Щелья*, klippig strand. (Шелья) Сыг[änska]

❖ [55] ❖ ✓✓ *Юро*, Юрôh множество рыбы (въ воду).

2228 Mscr: unghörn

2229 Castrén put *a* in brackets and wrote *u* above it: лони

2230 [...] *plagg*. || ~ Лосъ, <taget> under vatten Sirj[änska].

2231 *Мешень* || Мишень

2232 *Наконъ*, [...] *разъ* || (Наконъ, одинъ разъ)

2233 *Раушка* || R[auschka]

2234 *Sirj*.? || <->

- 2235 *uppför* || norr om
 2236 *puutun* || п
 2237 *Ражово* || Рашово
 2238 *sjö* || ~?
 2239 *Езить* || Есить
 2240 *забырат* || ~ *Waga* (Вага),

— 50 verst *uppför*²²³⁵ fl[oden] Mesen i byn Kasmin Gorodok lefde Tshuder vid en flod, som faller i Mesen och k[al]l[a]s ручей Югринa. Man har funnit i jorden vid floden Vorotin 600 Rubel, som tillhört dem.

Мурашъ, *muurahas Lopota*, lapio.

Сал<-->a.

Макса.

Затулье.

Лахта.

бдагополучный тайбалъ. *Тайбала*, väg genom en öde sträcka.

Morda }
Surpa } merta
Vërша }

пугаюсь, п *puutun*²²³⁶

Puñanets, liten fogel, ej röd.

Nora (Нора), nori (der räfvat bo). Kajtni.

❖ [56] ❖ *Kurja*, bäck, Syrjänska.

Чумъ, <-->ir. Tschom.

Мянда, 2 малинкій елникъ 1) малинкій ель, af mänty.

Хруско, grof (mjöl). Ражово²²³⁷, mjöl ej groft ej fint, af medelslaget.

Засна, gryn

Сватъ, talman

Сватья

Loh Loxъ, hos Ryssar vraklax, *lohi*.

Viska, flod, som löper ut från en sjö²²³⁸

Tealviska, by vid Puštosersk af *teal* лап. гора

пу

Kurja, vik af flod.

Jes (Есь (езъ) заборъ для рыбы. Езить²²³⁹, заборъ забырат²²⁴⁰

Kut, Knut, aflägsset hörn, i Mesen.

Топоръ, уха Ryssar påstå, att detta är ett lånt ord.

Witsa, spö i Mesen. R[yaska] Позга, ruoska.

❖ [57] ❖ Оссипъ²²⁴¹ Андреевичъ Филатовъ²²⁴²

Feodor Petrovitsh Kanikow-Kan

Filip Jegorovitsh Kanjukow Timanskoj Desjatscho<-->

Vasili Konradjevits Kanjukoff-kan²²⁴³

Obs. Ryssar ega ej rätt att fiska och de bo vid hafvet. Samojederna frukta honom som för synden – hotat sönderslå deras båtar – M[ån]ga följde mig till hos Mašte tsjum och <----> anför klagomål²²⁴⁴

❖ [58] ❖ Ifrån Pjoshja ²²⁴⁵ till Uusje	20
Ifrån Uusje till Pjosjits	15 (9) +
Ifr. Pjosjatsa till Prisjatinitisa	15 (9) ++
Ifr. Prisjatinitisa till svojnoj Nos	30 (20) +++
Ifr. till Pesjanka	7
till Lemtsa, b<ä>ck, uria	60
I Urja Indiga	<50> (20)
Till Indiga	50

+ Betalt för 14 veršt

++) Betalt för 14 veršt

+++) Betalt för 26 veršt

❖ [59] ❖ – I L<---> bodde Tshud – på höga ställen, gropar i jorden synas efter dem – arbetade enl[igt] n[å]gra koppar, och jern²²⁴⁶ i dem, voro mästare i kons-ten – Eld<en> Urianer, der de begrafvit sina skatter. Hela Mesenska landet säges i fordna tider hafva bebodt af Tshuder – ingen Rysse – De hade m[yc]k[e]t renar, men åkte blott med en –

2241 *Оссипъ* || Ossip

2242 *Филатовъ* || Davidov

2243 These four persons were probably Castrén's informants. Cf. below.

2244 *Obs [...]* klagomål struck out.
The latter sentence appears to be connected with the Russian bandit whom Castrén met in December 1842. See p. 468. (TS)

2245 Nižnjaja Pěša on the River Pěša. (TS)

2246 *jern* || silf[ver]

- 2247 *ett* || att man
 2248 Possibly *нүө' мep*, 'contents of grass'. (TaS)
 2249 Possibly related to *хуни' ~ хо"ни'*, 'each of the poles forming the framework of the tent'. (TaS)
 2250 *си'*, 'the part of the tent opposite to the door opening'. It is considered holy. (TaS)
 2251 *ва"ав*, 'the part of the tent meant for sleeping', 'bed'. (TaS)
 2252 *сея*, 'the part of the tent at the door (the women's part of the tent)'. (TaS)
 2253 *сарва*, 'the top (of the tent)'. (TaS)
 2254 *ну*, 'pole of the tent'; *ея*, 'upper winter fur covering of the tent'; *мюйко*, 1) 'the first covering layer of the tent under the *ну* in winter, with fur on the inside', 2) 'filling'. (TaS)
 2255 *на"*, 'a stick with drilled holes and a hook at the end, for hanging kettles over the fire'. (TaS)
 2256 *ни"мя*, 'trousers' (TaS)
 2257 *нэвэрка*, 'to be darker, to be tarnished' (TaS)
 2258 *тецярка*, 'to be colder' (TaS)
 2259 *мале*, 'already' (TaS)

Sagan täljer, att Kejs[aren] sände Ryssar att bekriga dem, men Ryssarne kunde ej bl[ifva] dem öfvermäktiga. Då befallte Kejs[aren] ett²²⁴⁷ envig. Man skulle hugga ett träd, Ryssen på ena, Finnen på andra sidan – På den sida, som trädet föll, han skulle blifva den andra underdånig. Finnen högg efter sin sed fäst ned, Ryssen högre upp, trädet föll derföre på Finska sidan. Tshuderne sprungo bort

- ❖ [60] ❖ *Uuntjer*, halmbetäckning i tsjum²²⁴⁸
Hunjier, risbetäckningen.²²⁴⁹
Sii'eh, väggen emot dörren –²²⁵⁰
Wau, bädden och väggen d[er]wid²²⁵¹
Siejeh, väggen å ömse sidor om dörren.²²⁵²
Saarováh hållas de stänger, som först uppresas vid uppförandet af tsjum²²⁵³
Uh, *jeeje'h*, *myjkoh*,²²⁵⁴
Pa', stänger för grytor –²²⁵⁵
Paadojaaptaa, stukor, som fasthåller dem –
Pimeäh, byxor af renhud²²⁵⁶
Paevarkka, темновать af *paevih*²²⁵⁷
Dietserkka, холодновать af dietsch²²⁵⁸
Mallie, уже²²⁵⁹

- ❖ [61] ❖ – Bröd stekes på spett
 – Fattiga Timanska Samojeder fånga vildren om vår (äfvén om hösten) i skogiga trakter, vid Mesen. Skjuta dem, soml[iga] fånga med snaror. På tundran finnes ej vildren.
 – Skjuta vargar, fånga i gropar.
 – Navaga fångas om hösten – de äro ej goda om vintern m[a]gra
 – Björnar finnas.
 – En stor olycka för Timanska Samojederna är, att Ka<---> och Ryssarne stå <vid> hafvet och upp<--->ta mossan, som fånga горные

❖ [63] ❖

Samojedisk trollkonst

[–] En Sam[ojed] tog från sin dotters bröst en rytare med häst och lans –

– En annan tog en pil

– Hvad Gud sänder, kan ej hjälpas – Hvad andra m[enni]skor skicka, kan hjälpas.

– Trollkarl säger hvarest god fångst, h[vil]ken dag är lycklig etc.

– Wid <p--si> frågas råd af Hähe

– Renhufvudet åt Num ställes på en stör –

❖ [64] ❖

Om morgonen

Jileumbaertje,

Pudar (uut)sidin,

Manj (uut)side ham

Какъ ты станешъ

Такъ мы станемъ.²²⁶⁰

Om aftonen

Jileumbaertji

Hensertseejeh (Henser seejeh[]),

Manj koonungum

Ты (заря

Какъ потухъ <спанешъ>

так и мы <спать>²²⁶¹

Med ansigtet vändt mot solen

Siirtjeh gå under jorden, hafva guld, silfver, bäfver –

Болванскія шопки (горы) – vackra ställen

Pivdii, första hustrun.²²⁶²

2260 *Илебямбэртя, пьдър сидын / маня” сидёхома”*; ‘you woke up, let’s wake up’, but the latter sentence seems to be more like the singular than the plural 1st person. (TaS)

2261 This note by Castrén is somewhat unclear. “Manj koonungum” looks like the singular, which would mean that Castrén’s translation is not precise.

Henser (expectably *Hanser*) is unambiguously ‘how’. *Seejeh* might be a form of (Терещенко 1965; Lehtisalo 1956) <сея>, ‘the part of the tent closest to the door, the women’s part’, but its meaning cannot be connected to the meaning ‘to be extinguished’. *Manj* should be <мәня”> = /тәнуақ/, ‘we’, not ‘I’, but it may be a dialectal form west of the Peçora. *Koonungum* could be a false form of the verb, meaning ‘to sleep’ or ‘to fall asleep’, with the poor Russian translation ‘мы спать’. (TaS)

2262 *пюды*, ‘elder wife (in polygamy)’ (TaS)

❖ [65] ❖

*Byar vid öfra Petshora.**Andjech*, närmaſt till hafvet, 10 gårdar*Noriga*, *Nori* här hål, i hvilka (räfvar) звѣрь бо.*Sopka.**Bädovo.**Makarowo.**Nikitsa.*✓✓ *Kuja.**Poilovo.**Jokushets.**Telwiska.**Utsjenskaja.****Gorodok.****Golubkovskaja.**Oksinskaja.**P<ы>limetskaja.**Laboskaja**Welikoviska**Sula*

1000 innevånare på 3 när vid revisionen.

Enl[igt] Preſt-tabellen:

1014 mankön

1163 qvinkön.

2177

H[äri]fr[ån] afgå invalider:

11 mk.

45 qk.

56

❖ [66] ❖ *Märg äta* Samojej[ederne] råa.

Benmuskler och innanmätet i hufvudet ätes.

– Blod samla Samojejederne i blåsor, låta frysa, koka med mjöl, *burduk*. En nödfallsreso<--->

– Soml[iga] fattiga²²⁶³ koka mjöl och vatten – ruštovara. (пусто варять)

❖ [67] ❖ *Observanda*

1.²²⁶⁴ Idkar någon Samojejed hafsfångst på egen hand? Sv[aret]. Få rika göra det. Fattigare idka fångst med små båtar i hafsvikar, som kan²²⁶⁵ ros af tvenne personer. Ryssarne leja ofta 10–12 personer.

2. Hvad betala Ryssarne? Efter öfverenskommelse, antingen en del af fångsten, eller vanligare eft[er] afbetala Sam[ojederne] h[äri]g[enom] sin skuld hos Ryssar.

3. Huru många personer på samma båt?

4. Huru fångas?

5. Hvilka djur. af skälar tre slag

Нѣрпа ²²⁶⁶ .	} тюлень.
Лисунъ	
Сѣрка.	

Морскій здець

бѣлуга.²²⁶⁷

моржъ.²²⁶⁸

Косатка, ſтор²²⁶⁹

Оскунъ, isbjörn²²⁷⁰

6. Huru metas²²⁷¹ navaga? Med krok.

2263 *fattiga* || äta

2264 1. || Fiska

2265 *kan* || blott ~

2266 *Нѣрпа* || N[ерпа]

Specifically, ringed seal (*Pusa hispida*), living widely in the Arctic region. Also several other species are often called *нѣрпа* in Russian vernacular language. Жариков 2013. (TS)

2267 Beluga whale. (TS)

2268 Walrus (*Odobenus rosmarus*), widely hunted in the traditional Arctic culture. (TS)

2269 Killer whale (*Orcinus orca*), living in both the Barents and White Seas. Северная энциклопедия 2004: 431. (TS)

2270 *isbjörn* || hafs

2271 *metas* || fångas

- 2272 *hafvet* || <----> andra
 2273 The River Sula flows into the Pečora from the left (west) at N67°16'26" E52°5'25". (TS)
 2274 The Cil'ma is a river discharging into the Pečora from the left (west) at N65°26'33" E52°5'41". (TS)
 2275 The distance might place them somewhere around the present-day village Filippovo at N65°26'8" E51°6'14" but they cannot be identified. (TS)

❖ [68] ❖ Hvarifrån taga floderna på Kaninska, Timanska och Bolshesemelska tundran sitt urspr[ung]? Pjo[shja] De flesta från sjöar och tundror. *Pjoshja*, från ЧАИШИНЪ.

❖ [69] ❖ Tundrorerna äro så lägländta, att soml[iga] floder löpa i en mot hafvet motsatt riktn[in]g och uttöma sig sedan i andra elfvar.

Näset Suvoinoi Nos är mycket smalt. Om hösten pläga Samojederne med renar jaga på yttersta spetsen af näset тець och skjuta dem eller fånga dem i vattnet. Тець lifnärer sig af морскй звѣрь och träffas d[er]före i m[än]gd vid hafvet.

Ryssars och Samojeders förhållande till h[varan]dra.

Bolshesem[elskaja tundra]

— Samojederna samlas vid Puštosersk till Jul att betala sin skatt, försälja sina renhudar och andra skinnvaror samt förse sig med mjöl krut etc. Efter 2 veckors vistelse begifva de sig till hafvet²²⁷²

— På Tim[anska] och Kan[inska] tundran samla Starschinerne skatten —

❖ [70] ❖ *Sula* k[al]l[a]d[e]s fordom *Suva*²²⁷³
Ishma af Sir[jänsk] *Iswa*.

Kring *Tsilma*²²⁷⁴:

Små floder: *Jorsja*, *Tshurwa*, *Soswa*, *Jonwa* (sjö), *Uita*, (sjö).

Maksara (bäck)

På Petschora högre upp (верхъ) en biflod *Laja*.

På *Tsilma*, 70 verst från Ustzilmsk finnas Tsjudgrafvar.²²⁷⁵

Шенъ, i *Шенkursk*, *Шenga* o[ch] fl[ere] andra ord

- ☞ [71] ☞ – *Paleniina*, förbrandt ställe
 – *Purga*, пугу.
 – *Lapa*, fot, tass, nedre del af fot
 – Мутный, mutanen –
Mulnej, k[al]l[a]s två små bifloder till Petschora
 Пучка, putki
- ☞ [72] ☞ Af Philip Alexeievits 50 Rub[el] för bränwin åt Innokenti
- ☞ [73] ☞ På ön Kalgujeff bor *Tshud*. Här höras ofta röster, renar drifvas, hundar skälla, men ingen är synlig. Somliga hafva till och med sett Tshuder åka med renar, som²²⁷⁶ ej visat sig sedermera i någon Tshjum. Till en Samojed hade en gång kommit 2^{ne} hundar med ha[l]sduk på hals.
- ☞ [75] ☞ *Sihrtjeh*, bo och vandra under jorden, der de ega guld, silfver, bäfrar m. m.
- ☞ [76] ☞ – På Dvina, säger trad[itionen] i Ischma, bodde fordom m[ån]ga Tschuder i byar; på Petschora funnos blott enskilda nomadiserande familjer. De blefvo underrättandrifva²²⁷⁷ af Ryssar; flyttade längre bort undan dem.
 – I trakten af Ischma finnes i skogar ugnar liknande nutidens badstugu-ugnar. De säges vara lemmingar af Tshudernes boningar.²²⁷⁸
 – Tshudgrafvar finnas wid floden Tobisch, 7 veršt från Ischemsk. Runda, en saschen djup, lika²²⁷⁹ bred, i bottnet aska, kol, fogelben. Wid sidan en stor hög brän[d]a²²⁸⁰ stenar, kring stenarna en liten skog.

- 2276 *som* || men de hafva
 2277 Castrén probably meant *undandrifna*.
 2278 See the commentary to the article *Anmärkning om Savolotscheskaja Tschud*, Castrén 2017a: 84–85.
 2279 *lika* || d[ito]
 2280 Mscr.: bränga

- 2281 *nära* || ind
 2282 All these are struck out.
 2283 Krasnobor is situated on the River Ižma/Iz'va at N65°17'38" E53°17'13". (TS)
 2284 Ust'-Ižma at the mouth of the River Ižma/Iz'va at N65°18'7" E52°55'15". (TS)
 2285 Ščel'ajur on the Pečora at N65°19'36" E53°25'11". (TS)
 2286 Njašabož on the Pečora at N65°27'38" E53°51'14". (TS)
 2287 Situated at N65°28'20" E54°15'26". (TS)
 2288 Situated on the Pečora at N66°18'49" E56°6'16". (TS)
 2289 150 || 1. 70 || 2. 80
 2290 Apparently Ust'-Usa at the mouth of the River Usa at N65°58'38" E56°55'6". (TS)
 2291 The Kolva runs into the River Usa from the right (north) at N65°55'31" E57°19'9". (TS)
 2292 *grop* || så k[al]l[a]d
 2293 *stenarna* || h
 2294 *Några* || E
 2295 *Kolva* || ~ - Sirj[änerna] köpa renhudar bakom Kamen

— Man har funnit ofvan jorden nära²²⁸¹ Krasnobor m[yc]k[e]t små silfver-fat och en ✨ stor aflång guldring. Wid Ischma en yxe, hög, men ej bred, såsom de Ryske.

❖ [77]

— *Gort*, grop, Sir[jänska] *Gortын, дома*.

Sirj[änska] voloſter – antal – Preſter – renar – Si-birſka och marknads resor – byar.)²²⁸²

ifr[ån] Joma till Krasnobor ²²⁸³	40
Till Uſt-Iſhemsk ²²⁸⁴	15
Till Materik l. Ŵčel'ajurskaja ²²⁸⁵	25
Till Nježdj	12
Till Njažabers ²²⁸⁶	8
Till Кычкара l. Brykalanskaja ²²⁸⁷	20
Till Praskan (3–4 hus) ²²⁸⁸	150 ²²⁸⁹
Till Uſt<im>zja ²²⁹⁰	80 (60)
Till Kolva ²²⁹¹	25

345

❖ [78] ❖ Wid <Syrj[änsk]> Ischma undersökte jag en grop²²⁹², som sades vara Tshudisk. Här fanns blott kol och brända ſtenar. Gropen var ſtarkt jordbevuxen, omkring en aln. Tätt derinvid fanns ett jordbevuxet ſtenröſe, ſtenarna²²⁹³ voro brända. Några²²⁹⁴ famnar derifrån åter ett likartadt ſtenröſe. <---->ben upptäcktes g[enom] gräfning
 — Dylika ſtällen finnas ock på fl[ere] andra ſt[ällen]
 — Enl[igt] trad[itionen] wiſa ſig om nätterna kor och hundar på fl[ere] ſtällen –
 — Bifloder till Petschora: *Dboinik* (tvenne ofvan om Кычкара), *Чарка*, *Mutnej* (2), *Lebed* (Jusjuh), *Djenisovka*, *Laaja* (ofvan om Praskan), *Andruuukina*, *Kolva*²²⁹⁵

- ☞ [79] ☞ Enahanda traditioner och myther anträffas hos Ryssar, Samoieder, Finnar, Lappar, Syrjäner.
 – Historien om myggen.
 – Björnen helig hos Samoieder.
 – Jijieru, Ваденный чертъ – ween emäntä. Syrj[änsk] Kulj.²²⁹⁶
 – Лѣсовый чертъ, Wörsa,
 – Metamorphoser. M[enni]skan förvandlar sig till varg, blir skjuten.
 – (ordspråk motsv[arande] i Finskan och Ryskan).²²⁹⁷

☞ ☞ Adrian²²⁹⁸ Sosonoff²²⁹⁹

INNER
COVER

Ivan Wasiljeff Istomin

Ivan Artejeff²³⁰⁰

Wysjym²³⁰¹

Waara, gopa

'Sar, salmi (прочъ)

- ☞ [B1] ☞ Fräta råa köttet, bloden rinner

1. Samoiedernas fina känsla. De första halfsjungna qväden.

Ivan, Ablej

Ofta har jag tänkt, att Finnar, Lappar, Samoieder äro gubbar, lefvat ut sin tid. (Ryssar, unga, lifliga. ungdomsfriskt²³⁰², slägte.) Ryssen sjunger vid s<ur>t och bröd. Lik en obetänksam yngling är han ej särdeles nogräknad om sina handlingars moralitet.

- 2296 *u' epv'*, 'water guardian spirit' (TaS)
 2297 After these notes there are 18 empty pages in the notebook. The following text begins from the other end of the notebook.
 2298 This text is on the inner side of the cover of the notebook.
 2299 *Sosonoff* || Со[сoнoвъ]
 2300 Probably also these three persons were Castrén's informants, cf. above. (TS)
 2301 These three lines are upside down in the lower part of the inside of the cover.
 2302 *lifliga ungdomsfriskt* || 1. lifliga. Men || 2. lifliga. De äro afv || 3. lifliga. De äro friskt

- 2303 *personer* || resand[e]
 2304 Castrén probably meant *byta*.
 2305 *än* || 1. ~ nödigt vore || 2. ~ före<--> nödigt <vore> || 3. ~ Om den gäller || 4. ~ Den
 Castrén left the sentence unfinished.
 2306 *en* || s[lik]
 2307 *kan* [...] *visan* || qväder en åldrig visa
 2308 *Ehvert* || Jag kan
 2309 *den[n]a* [...] *vore* || detta ej vore
 2310 Upside down in the lower part of the page.
 2311 *Moskva* || Novgor[od]
 2312 *Samojedhandel* || ~ och
 2313 From here to the end of the page, the notes are in pencil and in worn-out condition.
 2314 *vägrade* || ville
 2315 This description is from December 1842 in the tundra, cf. p. 447.
 2316 The word disappears in the fold of the notebook.

Det är en gammal klagan, att personer²³⁰³ som egenat sig åt en resandes nomadiserande lefnadssätt, vanligtvis bryta²³⁰⁴ läger oftare, än²³⁰⁵ På en²³⁰⁶ slik resande kan²³⁰⁷ tillämpas den bekanta visan: m[yc]k[e]t gant etc. Jag kan ej neka, att icke s[am]ma otolighet besvärat mig. Ehvert²³⁰⁸ jag kommit, har jag alltid hållit före, att den[n]a²³⁰⁹ ort ännu ej vore rätta stället för min verksamhet. Icke hemmaådd. Hemmet allerstädes – Archangelsk kurerade den sjuka

Aap; Matvej, Sa<m[o]jed> Petr.

Ivan Archiresovits *Kutennik* känner k.²³¹⁰

❖ [B2] ❖

Rese-anteckningar.

Mesen. Dess namn Byggnadssättet, invånare från Moskva²³¹¹. St[aden] privilegierad samma år, som det nya Pinega (köpman. Samojedhandel²³¹². Inga hißt[oriska] minnen.

Puja

Somsja Inv[ånare] fr[ån] Moskva omgifven af Samojeder vinter tiden. Bönder drifva Samojedhandel. Föra Ma<---->or m. m. till marknaden i Pinega. Stanovoj vill se pappren. Паруютъ – пашпортъ.

– Kåtan emellan Som[s]ja och <--gla>²³¹³ äro vinnstiggunst. Ledd dervid vägrade²³¹⁴ jag den tredje supen åt Samoj[eden] under förevändning, att sonen skjutsat mig dåligt. Gif ej åt sonen.

Yrväder.²³¹⁵

– I <---gla> trakterades jag utan betal[ning]

– Det ruskiga inträdandet i Nes: köld: <---->²³¹⁶

– Samojederne köpa af Ryssarne smör som betalas med 40, om hösten med 50 kop[ek] ₴

— De köpa äfven i ugn stekt surmjölk, som de under vintern släpa m[e]d sig i tunnor. Tunnan, inrymmande 20 pud kött, kostar 8 Rubel. Surmjölken uppsmältes om vintern i kittel, om sommaren våren smälter den naturligtvis af sig sjelf.

— 6o verst norr om Nes vidtager K[anin] Nos.

den 23 [December 1842 nya stilen] kom till Nes.

Julen gick mig ur händerna, utan²³¹⁷ att jag visste n[å]g[o]t d[er]om, ty jag hade förlagt²³¹⁸ min almanacke.

Nyårsdagen. Derom hade jag ändteligen en kunskap. För att fira den på ett anständigt vis, utlade jag snaror för snöripor med ponomaren²³¹⁹, men vår²³²⁰ fångst misslyckades totaliter. Derefter gick jag ut med min bössa, men det blef, jag såg intet, hörde blott wingslagen. Jag fick alltså inskränka mig till den sura fisken och en måttlig mjölkvålling. Sjelfva²³²¹ nyårsaftonen inbjöds jag dock till Prestfrun, som trakterade mig the.²³²² Också kunde jag ej undgå att dricka ett glas vodka hos henne. Slutligen presenterade hon mig äfven med några lökknoppar, med den försäkran, att de skulle²³²³ göra god effect i fisksoppa. Med min värd kunde olyckligtvis ej bestå n[å]g[o]n fisksoppa.

Wäntan på Samojed.

Виноградъ²³²⁴ красно зеленое, что во далечемъ, далечемъ во чистомъ <поѣхъ>²³²⁵ б. <к.> з. что еще того подалѣ на украинкѣ | стояла яблोकъ кудрявая, по<-> того же яблोकъ кудрявого | стояли столы дубовые |, ножки точенныя подолоченыя, | на тѣхъ столахъ скатертетки бирчатые разослалы монать, | на нихъ кушанѣ сахарнѣ стоятъ, | радлить, наливки разналивчиться, | за тѣми то столами сидить красна девушка душа | Марѣа

2317 utan att || så a[tt]

2318 förlagt || bortglömt

2319 Precentor. (TS)

2320 vår || fån[gsten]

2321 Sjelfva || Nyårsaftonen

2322 Cf. Castrén's dramatic and obviously embellished published description of the visit on p. 449–452.

2323 skulle [...] fisksoppa || voro mycket goda att läggas i yxa, fisksoppa

2324 This text is not in Castrén's own hand.

2325 From here until 3. probably in Castrén's own hand.

- 2326 *вашей* || ~ <модечной Е----неѣ су---гѣ> также поод, к и <----> тоже бѣднѣй Нѣмецъ
- 2327 The words *отричаюся отренохся* were added with pencil to the right of the line beginning with *Fruktan* and noted with an *x* belonging here.
- 2328 –25° С. (TS)
- 2329 *det* || *sju*
- 2330 *gjorde* || 1. *br* || 2. *gjorde Samojeder*
- 2331 In *Sēmža*, see the travel description written for publication on p. 453.

Петровна, | она шила выживала то<ню было> полотно, шила выживала о четырёхъ углахъ, | первый уголъ выживала круты горы, со лѣсами, круты горы со лѣсами, со лѣ<сами> <--> совѣрями, | на второмъ то выживала светель мѣсяць со луками, | со частыми со звѣздами, на третьемъ – то выживала красно солнце съ маревами со теплыми со вѣтрами, | на четвертомъ выживала сине море со волнами, | сине море со волнами со черными кораблями со белыми парусами съ удалыми молодцами, | на середѣ выживала всѣ Россіѣ со лѣдыми, | съ отцомъ съ матужного, | со добрымъ конемъ съ родныя брателномъ

☞ [в6] ☞ на берегѣ, гдѣ <мы л>

отъ муки ходилъ я пѣшкомъ изъ Краснобора до Материки, сжида<ль> здѣсь лодку и читаю пѣсны Шиллера. За мою муку покорно благодарю Вамъ и вашей²³²⁶

☞ [в7] ☞ [–] Samojedens bedrägeri och klagomålet hos Ispravnik.

– Fruktan för min person.

– Det allmänna tiggeriet.

– Samojedens döpelse, hvarmed jag deltog såsom fadder. Hans dåraktighet. Аминъ говори, Іисусе. отричаюся отренохся²³²⁷ ся ся ся. Погоди. Doppades i ett vak uti floden vid 20° [R]²³²⁸ köld. Under det²³²⁹ Presten läste böner, gjorde²³³⁰ en vattenkonst.

– Min Samojediska läromeſtare: молчите, вы не ученые люди.²³³¹

Emellan Nes²³³² och Wisas finnas tvenne²³³³ smärre åar: *Jolguj*²³³⁴ och *Kruta*. Den förra faller i Nes och sednare i hafvet.

Mellan Wisas och Oma följ[ande] åar: Vorovka ✕, Letinska ✕, Rossocha.

Emellan Oma och Snopa: Paltsova, Panova, Omit-sa, Peschanka

☞ [в8] ☞ *Ooma*, <чули>ще.

— Om jorden fryser starkt om hösten, så måste²³³⁵ alla Samoj[eder] till vintern draga sig d[eri]från, emedan marken der är m[yc]k[e]t blöt och renarne följ[akteligen] ej få lös n[å]g[o]n mossa. De uppehålla sig då kring Ческая Губа. Men om jorden ej fryses, uppehålla de sig på venstra sidan om Kap Mikulkin²³³⁶, der промышляли äro goda.

Floder på Kanin

1. Чиза, midt emot Чоша
2. Волосова.
3. Кія
4. Шойна, Soina.
- 5
- 6 Торна

☞ [в9] ☞ 7. Салница.

8. Болша Бугриница
9. Малая Б[угриница]

På högra sidan

1. Голубница (Golubnitsa[])
2. <Uul>ta
3. Перепуски²³³⁷

2332 The River Nes' runs into Mezen' Bay at N66°39'14" E44°35'2". (TS)

2333 *tvenne* || följande

2334 *Jolguj* || Jolgoj

2335 *måste* || kunna

2336 Mys Mikulkin is the easternmost point of Kanin nos at N67°48'39" E46°41'37". (TS)

2337 *Перепуски* || ~ 4

- 2338 The list beginning here is separately in the lower part of the page, but Castrén noted it as belonging here.
 2339 Above an unclear <--rk>
 2340 This and the next mscr page are of extremely worn writing in pencil.
 2341 <-----> || <Baldje>

Wisas (Saambijaha)²³³⁸
 Vorovka
 Letnitska
Oma (Häetáh[*]*)
 Punovoj
 Oomitsa
 Pessjanka
Snopa Jietéh
 Medva<s>i
 Snopitsa
 Gravesnoj
 Jugrovo
Pjosja Peaštih
 Gusintsa
 Pjosjitsa
Priseljenok Mu<o>rm<a>jaha
 Prisetintsa
 Pesuusna
Volonga Häeydi
 Svoina
Pess'anka я Hoajaha²³³⁹
Peredni, Jierjaha
 Björnar finnas der

Dessa äro nedanom Чoша och falla i Ческ[ая]
 Г[уба] från

1. Чoша.

2

⊠ [B10] ⊠ Den²³⁴⁰ <----->²³⁴¹ Timan <--> kåtan. Godt folk –
 Resa <----->fvadt folk flickan gör <-->t
 – Den 3 Febr[uarii] Yrväder – Wärrer och wärrer –
 4 a 5 g[ån]g[e]r till s[am]ma flod. Sover n[å]g[ot].
 Foro tidigt vilse Богъ привесъ Jemtschik[arne]
 tänka stadna, känna ej nejden, wåga d[er]före ej

komma till mig[.] Renarne vilja åt venster. Sålunda upptäckes <Ijjuanes> Болший чумъ R<----> as öfver färden hela natten. Min klädedrägt våt – frusen köld mot aftonen – Intet synligt – berg och hafvet – Fruktan att Jemsts[chikarna] skulle förvillas från h[varan]dra – Intet andrum; <i><synl> <----> <----> höjder²³⁴²

Den 4 Febr[uari] Morgonen²³⁴³ klar. Gaf mig åstad[.] Ännu värre yrwäder är följande dagen. <---->, trötthet – yr i hufvudet, darning – Slår hufvudet mot <väggar> – Fruktan att hafva förlorat förståndet var ett tecken till lif – Emottagandet i <Indiga>

Страхъ – Följ[ande] dagen <kåtan>. Bot mot sot – Gick att kämpa mot vind – medvind återkomst – Flodvatten – Badstuga. Spiritus – absolut nykterhet – Har ej tagit en snapps på 8 månader²³⁴⁴ – dåligt bränvin – ej sofvit i säng på 12 månader²³⁴⁵

Чаишинъ på Samoj[ediska] Рае(t)sauk, вострый камень²³⁴⁶ bergssträckningen k[al]l[a]s så.

☞ [B12] ☞ På Kaninska tundran finnas få sjöar,²³⁴⁷ på Timanska många och fiskrika²³⁴⁸. De äro till det mesta s[m]å²³⁴⁹. De stora: Sorvan (Sam[ojediska]), Inditskoj (på R[yska] och S[amojediska]), Pætoua²³⁵⁰ (på R. och S), Urjer, Сухо озеро (Tiribaej-toh)²³⁵¹, Anutieh (Sam[ojediska] -tiej²³⁵², R[yska]), Liisute'eh (Sam[ojediska] -tej, R[yska])[.] Taewan-to (Хвостовый)²³⁵³, Jeedurtsaetieh (Цирово)²³⁵⁴, Niekatieh²³⁵⁵, (Селд<с>овка), Häevudo-Waevuko²³⁵⁶ (Любиво), Sjaatorej-toh (Суци-озеро)²³⁵⁷ Kokorej-to²³⁵⁸

2342 This description is from the winter 1843, cf. the published version on p. 474–476.

2343 *Morgonen* || Da[gen]

2344 Cf. description of the visit to the priest's wife in Nes' on New Year's Eve 1842 on p. 649.

2345 Cf. Castrén's description of his stay in Nes' around Christmas and New Year on p. 449–453.

2346 *нэ" савак"*, 'the ones with sharp stones'. (TaS)

2347 The lakes of the Kanin tundra are in a group around N65°56' E48°33'. (TS)

2348 The lakes of the Timan tundra are located around N67°21' E50°1'. (TS)

2349 Mscr.: stå

2350 Above Castrén wrote in pencil: *Pätova*

2351 *Тырабэй то*, 'Dried lake'. (TaS)

2352 Possibly *Нануте"э*, 'with plentiness of boats'. (TaS)

2353 *Тэван-то*, 'Tail lake' (TaS)

2354 *Едурцяте"э*, 'with abundance of whitefish', in Ru. actually *Чирово*, from the fish name *едурця*, Ru. *чир*, 'broad whitefish' (*Coregonus nasus*). (TaS)

2355 The third letter was added by Castrén in pencil.

2356 *Häevudo-Waevuko* || Ха

2357 *Сяторэй' то*, 'Pike lake' (TaS)

2358 Probably *Хохорэй' то*, 'Swan lake'. (TaS)

- 2359 *Хэхэ-яха*, 'River of spirits' (TaS)
- 2360 *Waeres I<i>jovka* || Waeres Indiga I<i>jovka
- 2361 *Пэ-яха*, 'Stone river' (TaS)
- 2362 *Яна-яха*, 'Peace river' (TaS)
- 2363 Probably *Хэверо" яха* (western dialect, in literary Tundra Nenets *Хэbero" яха*), 'River of bodies', from the word *хэвер*" (western dialects) ~ *хэбер*" (middle and eastern dialects), 'body'. (TaS)
- 2364 *Тоцэ = То" сэ*, literally 'Throat of lakes' (TaS)
- 2365 *faller* ||do
- 2366 *Urdiga* || Irdi[ga]
- 2367 Obviously present-day Urdjužskoe ozero at N67°14'14" E50°11'27". (TS)
- 2368 It is not clear in the mscr, whether Petschora belongs here.

❖ [B13] ❖ Velikoj (Wälikoj), Häehijaha (Образъ)²³⁵⁹

Subnoj

Черна, stor flod, Poruvui

U<ä>skenoj, <J>yuniéh

Lemtsä

Waeres

Iijovka²³⁶⁰

Gusintsa

Bogatoj (Богатый)

Bäla (Бъла)

Indiga, Paejaha²³⁶¹

Святлый, Јапајаһа.²³⁶²

Малый Святлый, Наверојаһа.²³⁶³

Inditska-Viska, *Totsjo*, to озеро, sjoh, viska, flod, som löper ut från en <--->, går ut från Petschora och faller dit igen²³⁶⁴

Soima, faller i Sula. *Tovutah*, Sam[ojediska] *Urjer*, Sam[ojediska] *Urditska-Viska*, faller²³⁶⁵ i Soima, *Urdiga*²³⁶⁶, stor sjö²³⁶⁷.

Sula, faller i Petschora vid dess utlopp

❖ [B14] ❖ floder ifrån Sula framåt

Tschulúm (Naaleseada), liten

Jarschap, liten flod

Materska-Viska

Wiska, faller i *Ular* – Petschora²³⁶⁸

Materska, Petschora

Ifrån Kanin Nos falla i Ческая Губа

1 Kambalnitsa

2 Velika

3 Moskirna

❖ [B14] ❖

Resan från Indiga.

Yrwäder – Morgonen klar, luften ren, <---> – Morgonrodnaden, himlen grå. Skog tillräckligt – Wi förde med oss ett tält) Mötet med Samojed – Stod stödd på ena benet, bakåtlutad, det andra benet böjdt – Talande höjde han högra handen pekande med fingret. Prydlig med blå malitsa med ludiga hundskinns fransar. Ena ögat²³⁶⁹ tillslutet, andra halföppet – Pannan bakåtlutande, en skrynkla öfver näsan, läpparna²³⁷⁰ tunna tilltryckta. H[an]s beskrifn[in]g precis – Hans tsjum och värdinna – Vi lemnade tsjummen – Resan vidare – sökte den Bolshesemelska tsjummen – Funno den oförmodadt – Folket olikt – *Jiherau*²³⁷¹ Utseendet – öron²³⁷²-<hålen> stora – Fisken ringen och snusdosan – 1 verst – Samtalade in på morgonen – Till Sula –²³⁷³

❖ [B16] ❖

Sula, består af 9 gårdar traditioner om Tshuder äro ymniga – M[yc]ken skog – *Wiska*, 50 gårdar – En flod, *Jarshap*

Pustosersk

[–] Här fanns fordom en городокъ, soldater och en Commissarie – för att skydda nejden för anfall af Karatseja.

- Alla båtar måste hamna²³⁷⁴ vid Gorodok
- I Gorodok funnos fordom 150 gårdar. Soldaterna riktade sig, hade renhjordar och egna gårdar.
- I Pustos[ersk] fanns Воеводская канцелларія, fanns till 1730. Här funnos Commissarier-Chef

- 2369 ögat || <--->
- 2370 läpparna || <hjess[an]>
- 2371 *exəpəb*, 'I don't know' (TaS)
- 2372 öron || öronen
- 2373 Cf. the description written for publication on p. 478–480.
- 2374 *hamna* || landa

2375 These are Castrén's notes for learning Russian. (TS)

2376 *i* || fram

2377 *adv.* || af

❖ [B17] ❖

*Bokstäfver*²³⁷⁵

Conson[anten] *g t.* ex. Грегориѣ.

Asp *đ* kunna Ryssarne uttala i <Lon> ord. Half-
l[judet] *ь* är cons[onanten] *j, d[eri]g[enom] ve-*
kare, att det likasom hänger vid cons[onanten].
Detta *j* förek[ommer] i²³⁷⁶ *я, е, ю.* Att skriva *ь* i
slutet af ord och åsidosätta den *t ex* vid *день* är
inconsequent.

Вос. *я, е, (ю), ѣ* äro beteckningar för två skilda ljud,
det uttr[ycker] 1) *ja, je, ю, jä,* 2) *ea, eo, eu?, eä,*
åtm[instone] i Arch[angelska] Guv[ernementet]

❖ [B18] ❖

Wid nomina är änd[elsen] *o* grunden, *j* är bild-
ningsvocal vid nom[ina].

Obs. af *такій* adv[erb]²³⁷⁷ *такъ,* af *какій* ad-
v[erb] *какъ.*

— Den förlängda formen är Arc[hangelska]
Guv[ernementet] ovanlig utom i *Во<ромін>* och
utan tvifvel är den förkortade grundformen. Wid
den förl[ängda] formen blott förlänges vocalen,
t. бѣлā (ej бѣлая). Доброє höres med <fullm.>

— Obs. *копье* läses *kopjo;* föreg[ående] hårda
vocal verkar detta

ѣ, Vasilej, Vinjamin, увидятъ

đ

t, лодка, lodka.

☞ [B20] ☞ Klagopunkter emot mig inför bya-styrelsen i Ustzilma.²³⁷⁸

1. Går om nätterna i badstugor och qvarnar, ritar kors och andra symboliska figurer i väggarna
2. Går ej på stora landvägar utan på smärre stigar, skogsvägar och andra obesökta ställen.
3. Har eldat min kammare tre gånger om dagen.

a)

4. Jag har kommit att bringa cholera i landet
5. Jag har förgiftat brunnar
6. Jag går på Petschora, för att förderfva dess vatten
7. Jag är Pollack och just²³⁷⁹ samma man, som uppbränner städer i Ryssland.
- 9.²³⁸⁰ Går och ser för mig, hvilka orter jag om sommaren skulle antända

b)

10. Går i skogar, gör sträck i träd med någon slags mate☞rie, som om sommaren <fnötar> eld i solhettan.

☞ [B21]

- a) 11. Eldar kakelugnen om natten, kokar då nyssn[ämnda]²³⁸¹ mater[ie]

b)

12. Går med²³⁸² jern-fötter och jernhänder

Djefvulen i Ishma.

Evangelium.

70 pers[oner] med barn brände sig i ett Raskolnik kloster vid²³⁸³ Ustzilma för 70 år tillbaka

2378 Cf. Castrén's description of the events that made him leave the village on p. 490.

2379 *just* || br

2380 No. 8 is missing altogether.

2381 *nyssn.* || mater[ie]

2382 *med* || om nätterna

2383 *vid* || i sh

- 2384 *tror* || kan
 2385 *правление* || p[ravlenie]
 2386 *hugga* || försvara
 2387 *underk.* || emotta[ga]
 2388 The Udora District is at present the westernmost part of the Komi Republic, around N63°30' E48°30'. (TS)

❖ [B23] ❖

Sirjaner

Surmjölk – Mjölk-kärna – Qvinno-flit. Bröllops och begravningsvisor – Sex saschen omkring sitt hus *tror*²³⁸⁴ man sig kunna till och med slå ihjäl sin nästa utan ansvar – I *правление*²³⁸⁵ får den brottslige ej straffen utom sparren, han eger rätt att värna sig derutom.

– Fordom fanns den lag bl[and] *Sirj[änerna]*, att man kunde kring sitt hus utmäta 6 sasc[h]en] och förbjuda hvem man ville, att träda inom denna omkrets. Öfverträdaren kunde saklöst ihjälklubbas

– Ännu för 30 år sedan fanns i byastyrelsens stuga en skrank. M[enin]gen var, att den skyldige ej fick bestraffas, så l[än]ge han höll sig utom skranket, ja han egde till och med rätt att saklöst *hugga*²³⁸⁶ ifrån sig, om lagens tjenare vågade angripa honom utom skranket ❖ så var han skyldig att tåligt *underk[asta]*²³⁸⁷ sig bestraffningen

❖ [B24]

– Äldre pers[oner] erinra sig ännu den tid, då man ej tog rekryter, utan *menigh[eten]* ut<esl[utande]> lefvererade sjelf ett visst antal pers[oner]. *Menigh[eten]* utvalde efter behag; men den utvalde egde rätt att försvara sig, och om han kunde löpa undan samt fördölja sig ett halft år, så följde intet ansvar.

– Till Ischma inflyttade första Colonisten Philip från Glotova слобода i Jarenska kretsen. I nämnda slobod och Ischma all[d]eles] s[am]ma dial[ect].

– *Udoria*²³⁸⁸, som förut innef[attade] Guvern[ementen] Archangel och Wologda, utg[ör] nu landet emellan Glotova och Mesen.

– *Gortyn*, дома i gropen.

☞ [B25] ☞ – Sirjänerne i Ischma *Izvasajas*²³⁸⁹ hamnat *mort*²³⁹⁰, целовѣкъ, känna de ej. Denna²³⁹¹ brukas och om Ryssar, sås[om] upplyses af en visa, der dottern begär af sin moder tvål beredd af m[enni]skor (= Ryssar). *Jós*²³⁹² betecknar främling²³⁹³

(Sirjäner-antal i alla voloſter. Preſter. Näringss. renar. Sibir[iska] resor på Urja – m[ar]knads resor).

På revision fr[ån] år 1834 finnes
i Ischma²³⁹⁴ 1229 skattbet[alande]
i Мокча 1163
i Красноборская 740. 3,132

Dessa prichoder²³⁹⁵ tillhöra Ischemska voloſten. De ega tills[amman] 120,470 renar. År 1803 funnos omkring 15,000

– Uſtzylnska²³⁹⁶ bönder ega 3,500 renar.

☞ [B26] ☞ Puſtoserska bönder ega omkr[ing] 30,000 (alla byar hörande under Telviska voloſten).

Obs. Samojed[erne] på Bolsches[emelska tundran] ega omkring 30,000 renar, egde för 30 år tillb[aka] öfver 100,000²³⁹⁷

☞ [B27] ☞ *Krasnobor*, prichod; kyrkan uppbyggd 1831. Antalet af innev[ånare] 848 m[an]k[ön] 900 qv[in]k[ön] fördelta på <-> <-> byalag, af h[vil]ka tre på Petschora. De fl[eſta] på Petschora lyda under Ischma.

Stränderna vid Petschora beſtå²³⁹⁸ af lerig, tung, jord, äro ojemna, än höga än låga, men ingenſtådes synes någon ſten. Bland träd finnas här gran, tall, furu, björk, vide, [h]ägg²³⁹⁹, al, asp. Mossor finnas väl i m[än]gd, men och sandmoar samt fruktbara ſtällen med yppig vegetation – Röd mossa

2389 *изъвасаяс*, in present-day Komi *изъватас*, 'Iz'va people'. (PK)

2390 *морт*, 'man'. (PK)

2391 *Denna* || J

2392 *йöз*. (PK)

2393 *främling* || ~, och

2394 *Ischma* || M[окча]

2395 *prichoder* || ti[llhöra]

2396 *Ustzylnska* || Samojederna

2397 Because of the rinderpest that killed large numbers of them.

See p. 471. (TS)

2398 *beſtå* || äro

2399 Mscr: kagg

- 2400 *landet* || inga
 2401 *lerberg* || ~, <-->
 2402 *ножѳм*, 'pine'. (PK)
 2403 *гым*, 'thunder'. (PK)
 2404 *гымалѳ*, 'it is thundering',
 'thunders'. (PK)
 2405 *гѳгарѳ*, in present-day Komi
гѳгѳра, 'black-throated diver'
 (*Gavia arctica*). (PK)
 2406 Iz'va dialect, *ен мегыр*, 'rain-
 bow'. (PK)
 2407 *яран*, 'Nenets'. (PK)
 2408 *инька*, 'mother-in-law'. (PK)
 2409 *де fyrfotade* || kor och får
 2410 Mscr: nedra.
 2411 *bjuder* || 1. ~ || 2. <---->
 2412 *mѳdan* || ~, men m
 2413 *icke [...]* *theorier* || inga theo-
 rier

(d. 27 reste fr[ån] Isma, 28 till Krasnobor, d 29 gick öfver näset till Materik, vänta der, den 30 for tillbaka till lodjan, d. 1. Julii låg stilla, vandr[ade] i skogen kom till Materik – d 2 låg stilla i Materik, hade piltar att simma påklädda för 2 kop[ek] st. d.

☞ [B28] ☞ Petschoras bred[d] intill dess fören[in]g med Kolva öf[ver]h[ufvu]d 2 verst – Ej strid, emedan landet²⁴⁰⁰ är jemt – Wattnet granlagt, lerigt om våren, om sommaren rent, klart och helsobringande. Landet omkring med tät skog bevuxet nära stränderna kärr, moar, äfven renmossa – Stundom ordentl[iga] lerberg²⁴⁰¹

Рожѳт, сосна²⁴⁰². *Гым*, громъ²⁴⁰³. *Гымалѳ*, громитъ²⁴⁰⁴. *Гѳгарѳ*, гагаръ, kaakkuri²⁴⁰⁵. *Jentäg гыр*, радуга²⁴⁰⁶ *Jaran*, Samojed.²⁴⁰⁷, *Inka*, di<nn>a²⁴⁰⁸ –

– Jag börjar få nog dessa månadslånga färder g[e-nom] wildmarker, der man ej kan räkna på n[å]-g[o]n slags beqwämlighet. Emellan Krasnobor och Isma finnes väl n[å]gra ömkliga byar, men jag trädde ej en enda g[ån]g inom väggarne[.] Jag wet oändligen väl, hvad här finnes – tvenne fähus, det ena för ☞ de²⁴⁰⁹ fyrfotade, den nedra etagen, det andra för tvåbenta kreatur, den [öfra]²⁴¹⁰. Dock bjuder²⁴¹¹ jag hvarje resande vara god och omaka sig på backen vid byarna *Materik* och *Кычetskara* – det lönar sannerligen mödan²⁴¹²

☞ [B29]

– Naturen är vacker, men jag kan sannerligen raisonera, ty jag har icke²⁴¹³ hunnit uppgöra några teorier öfver det sköna. Mitt sätt att umgås med naturen är sådant, att jag <---> alldeles fördjupar mig i dess åskådning

– Kulak af segelstängen på *Ivanova день*

– öknamn – пѳтухъ.

– matbrist hos m[an]skapet och mig

☞ [B30] ☞ [–] Färder på Petschora – Ischemska Fiskare – Tscherdenske²⁴¹⁴ Köpmän, Ischemske från tundran – Ischemske köp[er] renhudar bakom Petschora – De Ischemskes båtar – balaganer – Is vid Petschora – Fiskare vid Petschora – 15 verst ofvan Praskan böjer sig Petsch[ora] österut; naturen förändrar sig – barrskogen aftager och videt blir det rådande trädslaget Granarna bl[ir] små och erh[åller] den mörka färgen, härrörande af den myckna mossan, som lägrar sig på dem. – Petschora är en lugn, Uusa en strid²⁴¹⁵ och bred elf. Svag skog, blandad gran, björk och vide

☞ [B31] ☞ *Ötor, muödor*, den ena, den andra²⁴¹⁶, *ötor, muödor pom*, den ena, den andra ändan – (ej om personer –²⁴¹⁷

*Ödorni, muödorni*²⁴¹⁸; *Ötek ötorni vištala, muödor muödorni* (= *ötimvoz = ötikmvoz, muödmvoz*).²⁴¹⁹

Nöuta, еще²⁴²⁰

Öddja, het²⁴²¹

Ыьб, Сизябская, *Ыьбза*, byns bebyggare²⁴²²

Gal, Gabriel²⁴²³

Ljuok, лоховина, влохъ, lohi i L.

Döra, till stranden, *schöra* l *schörlanj*.

Dörädжык, *schörädжык*.

Kulj, воденный чертъ *Kulj чjunj*, en sten²⁴²⁴

Wörsa, 1) i skogen befintlig, 2) skogsGud (vör), R[yska] лѣшакъ af лѣсъ²⁴²⁵

Wälkan, hackspik

2414 From Čerdyn, a medieval town and the centre of Greater Perm in the 14th and 15th centuries on the River Kolva at N60°24'0" E56°29'20". Чагин 2014. (TS)

2415 *strid* || *bister*

2416 *ötor* – *mödor*, ‘one (of the two) – the other (of the two)’. (PK)

2417 *ötor, mödor пом* (PK)

2418 *ötorni* – *mödorni*, ‘in one way – in another way’. (PK)

2419 In present-day Komi most probably, *Öтик ötorni вись-тала, mödor mödorni*, meaning freely translated ‘I’m telling one way and another way’. Castrén’s informant could have used this kind of construction, e. g. after telling about something in one way and wishing still to clarify his words with another expression. *Öтимоз/өтикмоз*, ‘in one way’; *мөдмоз*, ‘in another way’. (PK)

2420 *nöuta*, ‘still’, ‘yet’. (PK)

2421 *ödъя*, ‘hot’, ‘steamy’. (PK)

2422 The village of Yb and its inhabitants. In a dialectal form with long vowel Yyb. (PK)

2423 *Gal* is derived from Galaktion. (PK)

2424 *куль*, ‘vesihiisi’ (water spirit), ‘vetehinen’ (water spirit); *куль чуньб*, ‘thunderbolt’ (stone axe), ‘belemnite’. (PK)

2425 *wörsa*, ‘metsähiisi’ (forest spirit), ‘metsänhaltija’ (guardian spirit of the forest). (PK)